

Revolutionär organisering i Italien: Arbetarkommittéernas uppkomst, utveckling och perspektiv

Utgiven av Förbundet Kommunist (FK) förlag *Barrikaden*, 1975, i serien *Marxistiska studietexter*.

Se även [Förbundet Kommunist om Italien 1974-77](#) som är en samling artiklar från FK:s teoretiska tidskrift *Kommunist*. Där finns också en inledning som lite allmänare tar upp utvecklingen i Italien och hur FK såg på denna. Där finns också länkar till andra relevanta texter om Italien.

Om den utomparlamentariska vänsterns utveckling i Italien under de aktuella åren, se [Italien på 70-talet](#) (behandlar tiden fram till 1977, då denna vänster i stort sett rasade samman).

FK inspirerades mycket av de italienska arbetarkommittéerna och försökte ett tag införa ”arbetarkommittéer” även i Sverige, med mycket magert resultat. För en kritik av detta, se artikelsamlingen [Om FK](#) (särskilt artikeln ”Förbundet Kommunist – en politisk kameleont”).

Innehåll

Förord	1
Del ett: Arbetarkommittéerna uppstår ur klasskampens realitet	2
1. Klasskampens speciella drag på 50-talet och de första konturerna av 60-talets nya avantgarde.	2
2. Klasskampens skärpning från och med 60-talet skapar goda betingelser för avantgardets utveckling.	5
3. Arbetarkommittéernas första fas och deras särigheter – i korta drag.	12
4. Arbetarkommittéernas utveckling och nya perspektiv.	20
Del två: Den leninistiska uppfattningen av förhållandet avantgarde/massa och arbetarkommittéerna.	29
5. Den leninistiska uppfattningen av förhållandet avantgarde/ massa, förvanskningarna av den och halvanarkistiska uppfattningar.	29
6. Arbetarkommittéernas roll i skapandeprocessen av det italienska proletariatets revolutionära parti.	40
Ordförklaringar.	45

Förord

Avanguardia Operaia's bok "I COMITATI UNITARI DI BASE: ORIGINI, SVILUPPI, PROSPETTIVE" (Sapere Edizioni, 1973) finns översatt till danska ("Arbejderkomiteernes oprindelse, udvikling og perspektiven", Modtryk, 1974). Ändå presenterar vi här ett urval ur denna bok på svenska. Varför?

Avanguardia Operaia, en av de största revolutionära organisationerna i Italien och systerorganisation till Förbundet KOMMUNIST, har en stark förankring i de så kallade CUBerna (Arbetarkommittéer). Tack vare det mera utvecklade och brännande klasskampsläget i Italien har AO kommit fram till en ganska djupgående analys och förståelse av mass- och avantgardeorganisationens problem.

Detta kan vi lära oss mycket av att ta del av. Men inte slaviskt imitera! Italien är inte Sverige, och AO understryker också de italienska förutsättningarna.

Men mot den bakgrunden bör AOs bok kunna hjälpa till att förhindra att den hos oss nu så aktuella debatten om fackföreningar, självständiga arbetargrupper och kommunistiska kaderorganisationer fastnar i förenklade och stelbenta positioner.

Framförallt därför behöver boken ges ut i ett svenskt urval. För bara så kan den nå ut till ett bredare skikt av revolutionärer här i Sverige.

Vi har valt ut de mest grundläggande och allmängiltiga delarna. De som vi direkt har nytta av. Vår text omfattar knappt hälften av den ursprungliga.

Borttagna är AOs kapitel I: avsnitt 2,3,4,7; II: 2,3,4; III: 2,3,4,6,7; IV: 3,5,8,9; V: 1,6; samt hela kapitel VI.

Längst bak i häftet finns utförliga ordförklaringar till facktermer, namn, förkortningar och organisationer som förekommer i texten.

Vi har tidigare gett ut AOs bok [Lenins partiuppfattning](#) och kommer att fortsätta att följa upp med översättningar av det av AOs material vi har mest intresse av.*

Förlaget BARRIKADEN november 1975

Not: 100 lire motsvarar c:a 70 öre.

* Se [Förbundet Kommunist om Italien 1974-77](#)

Del ett:**Arbetarkommittéerna uppstår ur klasskampens realitet*****1. Klasskampens speciella drag på 50-talet och de första konturerna av 60-talets nya avantgarde.*****1. Åren före klasskampens uppsving i Italien**

För att analysera de processer, som ledde till utvecklingen av nya avantgarden i arbetarklassen, är det nödvändigt att börja med de element, som har karaktäriserat klasskampen i Italien de senaste årtiondena. Sedan 1958 har det skett ett kraftigt uppsving i klasskampen i Italien efter en lång period av stagnation. De faktorer som ledde till arbetarklassens stärkta kampberedskap och till uppsvinget i klasskampen var: a/ den ständigt ökade utsugningen, b/ den kapitalistiska, omstruktureringen och de därav följande politiska motsättningarna i borgerskapet, c/ den numerära ökningen av arbetarklassen och klassens samtidigt stärkta sammanhållning i förhållande till andra klasser.

Arbetarnas stigande kampberedskap manifesterade sig i stor omfattning i att demokratiska basorganisationer etablerades och i otillfredsställelse med fackföreningsdirektiven. Det vore alldeles för schematiskt att beskriva 60-talet som en period av våldsam ekonomisk kamp med en tendens till att övergå i politisk kamp. Men otvivelaktigt inleddes en ny fas, som visade konturerna av ett annat styrkeförhållande mellan klasserna, ett styrkeförhållande som jämfört med tidigare var fördelaktigare för arbetarklassen. Under dessa år började arbetarklassen att manifesteras en medvetenhet om sin egen styrka, en medvetenhet som nödvändigtvis måste komma i hård motsättning till den reformistiska linjen och klassarbetets herravälde, som var den organiserade arbetarrörelsens linje.

2. Motsättningar och kriser bland de kommunistiska kadrerna på fabrikena

Just i den period då förhållandet mellan CGIL och arbetarklassen var sämst och arbetarklassen var utsatt för en hård repression, påbörjades en ”ny omvändelse” av arbetaravantgardets politiska engagemang. Dessa militanter sysselsatte sig endast med fackföreningsarbete för att återupprätta en grundval för många arbetare, även om det var en politiskt vag grundval. De arbetade på detta sätt dels för att de var bannlysta av revisionisterna, som underordnade arbetarklassens roll under en allianspolitik med olika borgerliga grupper (statskapitalism och icke-monopoliserad industri), och dels för att de ibland ägnade sig åt dubbelt arbete: för fackföreningen och för partiet.

Det är nödvändigt att reflektera ett ögonblick över valet av en militans, som framför allt var facklig. ”Klassens” fackförening med dess ekonomiska kamp och försvar mot reaktionära angrepp var trots allt den klippa som tusen sinom tusen militanta kommunister faktiskt klamrade sig fast vid. Det var kommunister som hade sett illusionen om att få makten i valet 1948 krossas, och som inte längre i PCIs politik fanns någon användbar vägledning för vad man borde göra på fabrikena. Alltmer förlade de mest aktiva och duktiga militanterna sin aktivitet till fackföreningen i stället för partiet. Även om cellerna på fabrikena överlevde, inskränkte de sig allt mer till rent rutinarbete (namninsamlingar, spridning av publikationer, rekrytering etc). ”Klassens” fackförening ansågs däremot vara en organisation som man just vid det tillfället kunde dra nytta av.

CGIL hade under hela centerregeringens period utsatts för hårda angrepp från arbetsköpare och regering. Det bidrog å ena sidan till illusionen om att CGIL fortsatte att utveckla en politik som

var självständig i förhållande till det kapitalistiska systemet, endast baserad på arbetarklassens intressen. Å andra sidan bidrog det till att stärka de element i arbetarklassen som aktivt försvarade CGIL. Men partiet visnade allt mer, och man visste inte hur det skulle återupplivas. Denna gradvisa, men genomgripande, förändring av förhållandet mellan partiet och fackföreningen på fabriken är mycket viktigt att känna till för att kunna mäta den politiska betydelsen av den antirevisionistiska brytningen med fackföreningen, den brytning som gradvis visade sig från mitten av 60-talet.¹

En liknande process gynnades – om än ofrivilligt – av PCI som på den 7:e kongressen (april 1951) hade uppmanat sina medlemmar att ”inte försumma fackföreningen” och att arbeta på fackföreningsplanet. Denna politik ledde i verkligheten till att partiets och fackföreningens uppgifter skildes ytterligare, även om detta formellt sammankopplades med teorin om ”transmissionsremmar” (fackföreningen som medel att överföra PCIs politik till arbetarklassen). Denna åtskillnad mellan den parlamentariska politiska kampen och den ekonomiska kampen är typisk för revisionismen. En sådan linje blev ånyo godkänd på PCIs 8:e kongress (december 1956) om än i andra formuleringar (man skrev inte längre ”transmissionsremmar”).

”Förvirringen mellan fackförening och parti”, ”att göra fackförening av partiet”, som några medlemmar talade om, var i verkligheten inte organisatoriska fel. Det var det konkreta sättet att förverkliga en reformistisk linje, för vilken ekonomism och tradeunionism var några nödvändiga uttryck. En av konsekvenserna av denna politik blev att antalet arbetare bland PCIs medlemmar gradvis minskades. Det rörde sig om en sann ”avproletariseringsprocess”, som började nästan omärkligt på 50-talet och accelererade kraftigt efter 8:e kongressen. Till sist blev den ett verkligt sammanbrott med en minskning under åren 1954-1962 på fulla 48%. Under dessa år reducerades PCI, där tidigare 3 av 10 aktiva arbetare organiserats, till att ha en enda arbetarmedlem på 10 arbetare. Det framgår t. ex. av följande tabell:

1951	874.936
1954	856.314
1962	671.252
1964	658.614 ²

Ekonomismen var märkbar hos det militanta fackföreningsfolket på två sätt: en del av dem skapade successivt åt sig en legal och relativt privilegierad sektor i den byråkratiska apparaten (för dem kan åtminstone delvis gälla definitionen av arbetararistokratin, som är materiellt intresserad av klassförsoning), och en del sa: ”man strejkar för avtalet och därmed basta”, ”vi tillåter inte att kampen förvanskas på det politiska planet”, och för detta kämpade också partiet.³

Men vid sidan av dessa kadrer, som dock var ideologiskt integrerade i partiet, producerade PCIs ekonomism kadrer, som i många år uppträdde dramatiskt och oppositionellt mot PCI- och CGIL-orienteringen, för att till sist utveckla osäkra och förvirrade försök att ”använda fackföreningen politiskt”.

Härur uppstod några militanternas försök att göra fackföreningen till ett radikaliseringsinstrument i den ekonomiska kampen – försök, som under vissa perioder fick en avsevärd uppslutning från

¹ *Il quaderni di Avanguardia Operaia, Il revisionismo del PCI - Origini e sviluppi* (PCI-revisionismens ursprung och utveckling), Sapere Edizioni, Milano, 1971, s. 53-54

² L. Magri, F. Maone, L'organizzazione comunista (Den kommunistiska organisationen), *Manifesto*, nr 4, september 1969, s. 30. [Se ”Analys av PCI” i [Il Manifesto. Teser och analyser av den radikala vänstern i Italien](#)]

³ Centro Giovanni Francovich, *I comunisti in Fabbrica* (Kommunisterna på fabriken), Feltrinelli, Milano, 1967, s. 52-53.

fackföreningsarbetarna. De fann på så sätt en möjlighet att uttrycka klassens egna krav, bekämpa den ”mjuka” linjen, som ovanifrån utstakades åt ”klassens” fackförening, och ibland kritiserade de PCI för dess linje som i realiteten svek arbetarklassen.

3.Motsättningar i kapitalkoncentrationsprocessen skapar betingelserna för klassantagonismens uppsving.

En del av dessa kadrer blev efter hand en belastning i den nya fasen i fackföreningskampen under 60-talet.

I kampens kölvatten började dessa kadrer att i fackföreningsarbetet kritisera revisionismen. Kritiken hade ofta en felaktig utgångspunkt, och den var oundvikligen belastad med en stor del av revisionismens politiska och ideologiska tankegod, som hade utvecklats inom partiet. Bristerna minskade dock inte kadrens roll i kampen, utan tjänar till en bättre förståelse av de speciella dragen i en situation, då det successivt har skapats ett nytt avantgarde av kommunister på fabrikerna. Detta har skett via en förmedling av erfarenheter från fackföreningen och genom den ekonomiska kampens filter.

Duellen mellan två generationer arbetare kan sägas vara en annan faktor i en situation, då det nödvändigtvis måste skapas nya kommunistiska avantgarderna på fabrikerna, om än i spirande form, genom den alltmer uppblående kampen. Det rör sig om duellen mellan de gamla kommunistiska kadren på fabrikerna (i stor utsträckning specialiserade och yrkesutbildade arbetare) och de unga arbetare, som var ytterst rörliga och föga inriktade på fackföreningen, men utrustade med en politisk nyfikenhet. De unga saknade i stor utsträckning yrkesutbildning.

Att arbetarklassen stärktes under dessa år var å andra sidan också en konsekvens av de nya kapitalistiska investeringarna under andra halvan av 50-talet, som fick Italien att gå från återuppbyggnadsfasen till expansionsfasen. 1955-60 gjorde monopolerna och de italienska industrierna i allmänhet stora investeringar för att utveckla och förnya maskinparkerna. De förberedde sig på det nödvändiga teknologiska språnget för att kunna konkurrera i det utökade EG, och för att kunna överleva på den så kallade ”halvautomatiseringens” nya utnyttjande nivå.

Från 1960 har många italienska industrier uppnått en hög grad av internationell konkurrenskapacitet vad gäller det ”konstanta kapitalet” (maskiner, anläggningar etc.). Den härskande klassen har därför speciellt uppmärksammat ”det variabla kapitalet” (arbetskraften) för att uppnå större profit genom att öka arbetets produktivitet. Därför följde en rad organisatoriska förändringar i form av tidsregleringar, personalinskränkningar, uppskruvat tempo, deklassering av befattningar – förändringar som företogs på alla större och mer avancerade italienska industrier från 1960-62.

Sådana angrepp från arbetsköparna följdes av åtgärder som skulle förhindra att arbetarklassen reste sig mot den ökade utsugningen, alltså hindra individuella och kollektiva reaktioner.

Åtgärderna skulle isolera arbetarna genom att ytterligare dela in dem i kategorier på ännu fler nivåer (hierarkis ring) och inom var kategori ge arbetarna enskilda funktioner. Därigenom skulle de hindras att skaffa sig en samlad överblick över produktionen och fås att uppleva industrin som ett enormt och komplicerat maskineri, som var främmande för dem, konstruerat och kontrollerat av kapitalisterna (partikularisering).⁴ Men i en situation där arbetet förenklades och blev extremt uppsplittrat och arbetsvillkoren direkt förvärrades, skapade denna process en ny situation som innebar materiell och organisatorisk makt för arbetarklassen. Den skapade således förutsättningar

⁴ Lavarò Politico, *Il revisionismo nei sindacati* (Revisionismen i fackföreningarna), s. 32.

för förbättring av den defensiva och offensiva kapaciteten. Denna utveckling frambringades av själva processen, då det trots allt är inbyggt en successiv nivellering i varje "hierarkisering".

Under denna period förändrades själva proletarietets sammansättning fundamentalt: "Bara under de tre åren 1959-62 var rekryteringen till industrin ca 33% och i allt befann sig 1 miljon nya arbetare i direkt kontakt med den moderna kapitalistiska produktionsprocessen... Italiens socio-ekonomiska struktur revolutionerades fullständigt under denna period... Under dessa år formades en talrik arbetarklass i Italien, nästan optimal enligt kraven på nationell utveckling. En arbetarklass, som utgjorde den största delen av "lönarbetarna" i allmänhet, och som nu utgör befolkningens sociala flertal." (1961 utgjorde lönearbetarna 60% av den förvärsarbetande befolkningen och industriarbetarklassen 60% av lönearbetarna.)⁵

Det rörde sig inte bara om en kvantitativ ökning av proletarietet, utan också om en successivt ökande medvetenhet om ett antagonistiskt förhållande.

2. Klasskampens skärpning från och med 60-talet skapar goda betingelser för avantgardets utveckling.

1. Klasskampen under 60-talet

Kamperna i juli 1960 satte stopp för alliansen mellan DC och MSI och blev avgörande för regeringen Tambrons fall. Efter dem blev förnyandet av avtalen för 1962-63 den första viktiga händelse som präglade klasskampens uppsving. Ett mycket högt antal strejktimmar var bara ett av tecknen på uppsvinget. Kampviljan var av sådan art att arbetarna på FIAT våldsamt bojkottade undertecknandet av ett separatavtal för UIL, och den självständiga fackföreningen SIDA. De genomförde inte bara en hundra procentig enhetsstrejk, utan samlade också dagen efter undertecknandet spontant

i massor för att demonstrera utanför UILs huvudkvarter på Piazza Statuto. Sammanstötningarna som följde med polisen kritiserades hårt av PCI och CGIL, som inte försummade att stämpla demonstrationerna som utslag av de sedvanliga "extremisternas och busarnas" behov av äventyr. Men de separata avtalen behölls från de tre fackföreningarnas sida, och kampfronten splittrades.

Även om avtalen var bättre än de tidigare avtalen från 1959 innebar de ingen avsevärd förbättring (arbetstiden förblev i stor utsträckning över 40 timmar, löneökningarna åts snabbt upp av ökade levnadsomkostnader, de yrkesutbildade kunde omgående märka en ökning av olika tillägg) och vid åtskilliga tillfällen demonstrerade arbetarna öppet sin otillfredsställelse med fackföreningarnas agerande. Situationen var som mest spänd i Milano och dessutom i Neapel och Genua, där fabriksarbetarna på statliga företag organiserade strejker mot separatavtalen mellan Intersind och Confindustria.

Byggnadsarbetarna i Milano och 3.000 arbetare från Pirelli, Sesto S. Giovanni, strejkade för att järn- och metallarbetarnas kamp verkligen skulle utvidgas och mot att proklamerandet av generalstrejken förhalades, och mot att den reducerades till "en symbolisk solidaritetsstrejk". I Milano förekom också åtskilliga arbetsnedläggelser (CGE, TIBB etc) mot att kampen hölls tillbaka under förhandlingarna.⁶ Också sedan förhandlingarna avslutats förekom åtskilliga arbetsnedläggelser på Siemens, FIAT och Alfa Romeo. Fackföreningarna försökte kanalisera dessa kamper så att avtalen skulle accepteras. Men ett faktum uttryckte tydligt arbetarnas otillfredsstäl-

⁵ Giorgi Franchi, La linea delle lotte (Kampens linje), *Contropiano* nr 2, 1969, s. 348

⁶ L'estratto dai Quaderni Rossi, *Lotta operaia contro la programmazione* (Arbetarkampen mot programmeringen), nr 3, juli 1963

lelse: det stora antal arbetare som under den efterföljande perioden avhöll sig från att rösta vid valen till de interna kommissionerna.

För arbetarklassen innebar krisens början 1964 en serie massavskedanden, stängda fabriker, byggkris, oerhörda stegringar av arbetstempot, och att varje arbetare pålades ett ökat antal uppgifter. Vid detta tillfälle fanns från fackföreningarnas sida ingen vilja att uppmana till bred försvarskamp och rikta denna kamp mot sysselsättningsproblemet. Det saknades däremot inte gensvar från arbetarna, även om det p.g.a. bristen på samlande organisationer var omöjligt att undgå ett nederlag. Ockupation av fabrikerna, vilket nästan alltid skedde på initiativ från basen, blev det kraftigaste svaret. RIV, Sirma, Icar-Leo och många andra fabriksnamn blev folkets symboler för arbetarnas vilja att göra envist motstånd mot arbetsköparnas angrepp.

Under flera månader gick arbetarna i demonstrationståg till fabriksportarna för att motståndet inte bara skulle överlåtas på de grupper som just då var drabbade. Och de förstod, att arbetslösheten också berörde de arbetare, som blev kvar på fabrikerna, och som skulle producera ännu mer för samma lön. Vredesexplosionen bland Roms byggnadsarbetare (i Roms centrum organiserades en improviserad stadsgerilla) förorsakade den största förlägenhet bland arbetarklassens ledare (en PCI-deputerad sa i ett tal i parlamentet att det kanske hade arrangerats av en grupp provokatörer och ”kineser”). Denna vredesexplosion, den traditionellt tänkande pressens reaktionära röst (Il Messaggero uppmanade polisen att skjuta) och de uppskrämde byggherrarna som underlät att ta till lockout, allt detta visade hur situationen kunde upphettas.⁷

1965 blev ett år av produktivt uppsving och det år då nya avtal skulle slutas. Järn- och metallarbetarna gick i kamp, och tillsammans med dem byggnadsarbetare, livsmedelsarbetare, arbetare utan yrkesutbildning och kemiska industrins arbetare. Trycket från arbetarna var starkt: för första gången sedan efterkrigstidens splittring presenterade fackföreningarna enhetsplattformar.

Arbetarnas kampberedskap förblev ganska hög under hela våren 1966. ”Regeringen satte in polis mot arbetarna i Milano, Rom och Neapel och åtskilliga andra centra. Arbetarna började strejka spontant och skapade avancerade kampformer som ”gruppstrejker” och ”punktstrejker” (under samma dag lades arbetet ner och återupptogs, i ena ögonblicket kollektivt, i den andra av en enskild avdelning). På Alfa Romeo uppstod gerillaartade intermezzon mellan arbetare och polis (till slut slöts vapenstillestånd med utväxling av ”fångar”).

Vid invigningen av Fiera i Rom gick tusentals och åter tusentals i strejk trots ledarnas påtryckningar för att stoppa strejkerna, och arbetarna ville blanda sig i festen för att vissla ut Saragat: men han stannade i Rom eftersom han underrättats.⁸

Under tiden bröt kampen ut i full kraft bland varvsarbetarna i Genua och Trieste med gatustrider och spontana strejker, som brännmärktes av fackföreningarna, bara för att dessa ställdes inför fullbordat faktum. Också i dessa kamper nöjde sig fackföreningarna med enstaka åtgärder som ersättning när åtskilliga skeppsvarv slog igen. Kampen slutade i nederlagets tecken.

I samband med avtalet 1966 gjordes de första erfarenheterna av nya demokratiska basorganiseringar bland arbetarna, nämligen det första av 60-talets fabriksråd på Siemens i Milano. Det hade formen av en ”strejkkommitté” sammansatt av avdelningsdelegater. Denna kommitté kunde inte överleva p.g.a. fackföreningens sabotage då avtalet skulle slutas. Men den förblev en avgörande realitet, då medvetenheten i arbetarklassen nu var öppen för nya organisatoriska

⁷ S. Corvisieri, I sindacati del centro-sinistra (Centrum-vänster-fackföreningarna), *Sinistra* a. II, nr 10, oktober 1967, s. 10-11

⁸ ”- 8, s. 12

former.⁹ Även om de hade begränsat inflytande på de existerande arbetargrupperna och fackföreningskadrerna, började vänster-revolutionära grupper gripa in i arbetet med agitation för enhetsfronter.

Kampens utbrott på Pirelli våren 1968 och därefter över hela Milano våren därpå omfattade ett betydande antal strejker bland arbetare, tekniker och tjänstemän. Det var strejker som utlöstes från basen och som inte uppmuntrats av fackföreningarna. Dessa kamper representerade i sin helhet en reell utveckling inom arbetarrörelsen efter kriget. Där formulerades krav på direkt-demokrati, och de första basorganisationerna bildades.

Ställda inför den höga kampberedskapen frångick fackföreningarna sin traditionella taktik att upphöra att strejka under förhandlingarna. Dessutom fördes krav in i plattformarna om lika löneökningar för alla och reglerad jämlikhet. Fackföreningsmotståndet var ganska hårt: på FIOMs nationella sommarkonferens som förberedde avtalet talade Trentin ständigt om lika löneökningar för alla som "ivrigt jämlikhetsnit av småborgerlig karaktär". Men då massorna konsulterades i juli 1969 kritiserades fackföreningsplattformen hårt, och lika löneökningar för alla infördes trots Trentins ord.

På så sätt fortsatte arbetarkampens mognadsprocess, en process som alltjämt fortgår och vars utgång beror på de samlade framgångarna i klasskampen i Italien.

2. Skärpning av motsättningarna i förhållandet mellan revisionisterna och det nya avantgardet.

Det är nu nödvändigt att fastslå den generella utvecklingen av motsättningarna mellan proletariatets krav och PCIs och CGILs klassarbetslinje – motsättningar som kom till uttryck dels inom organisationerna och dels i hela proletariatet. Att nya arbetaravantgarden mognade politiskt och arbetarkommittéer skapades var uppenbara resultat av sådana motsättningar. Det är viktigt att analysera dem grundligt också för att förstå i hur stor utsträckning de revolutionära krafterna har kunnat handla aktivt i samband med varje uppenbar möjlighet att återskapa proletariatets revolutionära parti, huvuduppgiften för den revolutionära rörelsen i Italien i den aktuella fasen.

Vi ska nu försöka dra upp linjerna för den allmänna tendens, som kommit till uttryck fr.o.m. 60-talet, i förhållandet mellan proletariatet (framförallt dess yngre del) och fackföreningsorganisationerna. För det unga proletariatet som saknar politisk erfarenhet och kamperfarenhet, när det börjar vara huvudpersonen i den fackliga kampen, är fackföreningsorganisationernas stöld och förvrängning av några av dess mål tillräckligt för att göra det till en entusiastisk motståndare till fackföreningarna.

Den lojala hållningen gentemot fackföreningarna är karaktäristisk för det unga proletariatet fram till 1963. Men dess brist på erfarenhet och fackföreningarnas byråkratiska struktur förhindrar gemensamt att det utvecklas någon organiserad politisk och ideologisk uppknytning. PCI, som under 60-talet fullständigt socialdemokratiserade sin organisatoriska struktur (genom att förändras till ett parti med en organisk uppfattning och med ett växande antal funktionärer av småborgerlig härkomst och mentalitet), kunde ännu mindre än någonsin förefalla det unga kampberedda proletariatet attraktivt.

Fackföreningarnas krav under krisen 1964-65, bristen på effektiva initiativ för att försvara

⁹ Il comitato di sciopero alla Siemens (Strejkkommittén på Siemens), *Avanguardia Operaia*, nr 1, december 1968, s. 21-24

lönerna och sysselsättningen, ledde till en första ökad medvetenhet om fackföreningarnas klassarbetspolitik hos en del av proletariatets avantgarde.

Medvetandeprocessen stärktes successivt de följande åren. Den inriktade sig framför allt på kritik av fackföreningarnas krav beträffande löneökningar, avtal om ackordsarbete, kvalifikationer, arbetstempo, olycksfall och jämställdheten (ojämlikheten mellan arbetare och tjänstemän) och på kritik av fackföreningarnas aktiva medverkan vid utformandet av den borgerliga statens ekonomiska politik: fackföreningarna underordnade sina krav under den ekonomiska politik som den dominerande flygeln – monopolkapitalet – förde fram, och det på så sätt att de avpassade den dagliga verksamheten efter kapitalets tendens att differentiera proletariatets löne- och arbetsförhållanden.

Det unga proletariatet och dess avantgarde försökte att föra fram hårda krav på likriktning av löne- och arbetsförhållandena. Det var en politik som utslutande baserades på försvar av arbetarnas omedelbara intressen. Fackföreningsapparaten arbetade med byråkratiska metoder för att pådyvla proletariatet och fackföreningsbasen sin borgerliga kravtaktik – en tarvlig ekonomism. Det unga proletariatet och dess avantgarde krävde däremot att plattformarna skulle utarbetas på demokratisk väg.

Sommaren 1969, omedelbart före åtskilliga avtalsstrider och i ett klimat då arbetarklassen mobiliserades våldsamt, var brottet mellan fackföreningsstrukturen och breda delar av proletariatet oundvikligt. För att bevara sitt inflytande tvingades emellertid fackföreningarna att överge några av sina ursprungliga åsikter och låta några organisationsformer med bred uppslutning och demokratiska strukturer upprättas på fabrikena (grupper av yrkesgrupps-delegerade och liknande).

Generellt kan fastslås, att den arbetarrörelse som dominerades av reformistiska strömningar besvarade proletariatets krav och idéer med den traditionella politiken: parlamentarisk idioti, å ena sidan genomsyrad av en reformistisk politik, som helt underordnades borgerskapets fundamentala intressen och strategi, å andra sidan genomsyrad av banala krav. Men varken det ena eller det andra kunde tillfredsställa de elementäraste kraven från proletariatet, som på kort tid hade upplevt en försämring av levnadsförhållandena till följd av arbetsrationaliseringsprocessen, storstädernas accelererande utveckling och den därav följande minskningen av de sociala bidragen.

Den parlamentariska idiotin och den banala kravpolitiken var inte bara otillräckliga för att tillfredsställa proletariatets elementära krav, de stod också i direkt motsättning till dess omedelbara intressen. Proletariatet tenderade därför mot en, om än outvecklade, kritik av den organiserade arbetarrörelsen, och då proletariatet aktivt gick in i kampen, krävde det en annan hållning – en klasshållning.

3. De speciella dragen hos arbetaravantgardets politiska mognad.

De uppgifter som i realiteten ställdes av PCI och CGIL, bestod i att samla upp spänningarna i klassen och konservera dem på den medvetandenivå, som de ursprungligen var ett uttryck för. Man ansträngde sig för att hålla proletariatet på nollpunkten i dess revolt mot kapitalets utsugning och förtryck.

Detta gick ännu mer igen i klasskampen på fackföreningsnivå, och i den tarvliga ekonomismen, som var fackföreningskampens dominerande form. De samarbetsvilliga fackföreningarnas tarvliga ekonomism var i själva verket det oundvikliga minimisvaret på trycket från arbetarna, om fackföreningarna skulle kunna bevara sitt inflytande över dem. Det var ventilen för de

spänningar, som hade hopat sig genom uppslitande kamp. Och med den tarvliga ekonomismen försökte man att uppfostra proletariatet och dess avantgarde till en trång syn på förhållandet mellan klasserna och till att inte föra politik. Det var dessutom ett av de sätt, på vilka man försökte göra detta tryck från arbetarna till den reformistiskt ledda arbetarrörelsens stötta åt den modernare och mer dynamiska delen av borgarklassen.

Men att proletariatets kampvilja och de kraftiga spänningarna inom klassen bestod i ett årtionde innebar till sist en stigande klassmedvetenhet. Och det ledde naturligtvis oundvikligen till en konflikt mellan å ena sidan proletariatets mer kampberedda avantgarde och å andra sidan den parlamentariska idiotins politik och den organiserade rörelsens skrattretande återerövringspolitik. Efterhand som det uppstod en medvetenhet om denna politik, som bromsade arbetarna i deras aktivitet inom och utom fabrikerna, började element ur proletariatets avantgarde att utveckla ett organiserat agerande vänt mot arbetarrörelsens linje – mot de kadrer, organ och ledningar som konserverade denna linje. Eller med andra ord: det existerade hos proletariatets avantgarde en början till ökad medvetenhet till följd av motsättningar mellan klassens kamp för försvaret av proletariatets omedelbara intressen och arbetarrörelsens klassamarbetspolitik i dess konkreta, dagliga yttringar.

Detta representerade en utveckling av en klassmedvetenhet som var antireformistisk och antirevisionistisk, embryot till ett kommunistiskt medvetande.

Det som skiljer denna form av klassmedvetande från ett kommunistiskt medvetande, som är politiskt fullt utvecklat, är en avgörande begränsning: den embryonala, partiella och övervägande fackliga kritiken av reformismen och revisionismen. Det har lett till att merparten av proletariatet och speciellt det unga proletariatet nu står utan erfarenheter av partimedlemskap och av allmän politisk kamp.

Således var klasskampen som den utvecklades på fabrikerna, av alla de analyserade orsakerna, framför allt facklig. Och på fabrikerna var fackföreningsstrukturen den enda organiserade struktur som dagligen användes. För proletariatets avantgarde, som försöker bygga upp en anti-reformistisk och antirevisionistisk medvetenhet, framstår fackföreningsstrukturen i en viss fas som den fundamentala kraften i klassamarbetspolitiken. Kampen förs därför mot fackföreningarnas politik, som den konkret manifesterar sig på fabrikerna. Och kritiken mot PCI manifesterade sig som en ren reflex av kritiken mot CGIL, helt enkelt för att det tydligt framgick, att CGIL var underordnat PCI.

Kampen mot fackföreningarnas borgerliga politik antog olika former. Man försökte kämpa enbart inom fackföreningsstrukturen för att rätta till vad som ibland uppfattades som brister hos kadreerna, under det att helhetsstrategin var användbar. Och man sträckte sig ända till försök att skapa självständiga, organisatoriska strukturer, med vilka det i realiteten inte är möjligt att i klassens bas utveckla massaktioner, som går utanför fackföreningsorganisationerna. Försöken att bara kämpa inom fackföreningsstrukturen var det första arbetssätt, som avspeglade den partiella och empiriska karaktären hos medvetandehöjningen. Fackföreningsbyråkratin reagerade först stelt genom att försöka överträffa dem som stod för de kritiska angreppen och göra sig populära hos arbetarna. Ibland försökte de också att med löften vinna och omvända dessa militanter: vid andra tillfällen kunde de framföra just dessa kritiska krav för att därefter släppa dem, eller framföra dem i vetskap om att de som enskilda krav inte berörde den totala klassamarbetspolitiken. Nu, ställd inför utvecklingen av arbetarkommittéerna, tolererade fackföreningsbyråkratin i stort sett de kritiker, som accepterade att inte föra ut sin åsikt bland massorna, framför allt om dessa kritiker anklagade andra viktiga kritiker för att vara fraktionister, splittrare etc.

Just dessa försök att reformera fackföreningsstrukturen inifrån, i en omfattning som inte ledde till något resultat, uppmuntrade å andra sidan en del av arbetaravantgardet (nämligen dem som var närmast knutna till proletariatet, och de politiskt mest mogna) till att försöka skapa de första organ, som i massaktionerna kunde vara oberoende av klassarbetsfackföreningarna. Det uppstod således små fackföreningar, det uppstod och uppstår arbetarkommittéer. Dessa första organisatoriska strukturer, som till sin tendens var spontana ansatser av facklig typ, avspeglade en partiell mognad hos fabrikenas avantgarden. Deras existens, som till en början var osäker, blev också ett uttryck för att medvetenheten kraftigt mognade.

Det var – och blev – en uppgift för de militanta revolutionärerna att få denna medvetandehöjning att växa ytterligare, så att också de nya oberoende strukturer, som skapades av de bästa fabriks-avantgarderna, kunde stabiliseras. För att medvetenheten skulle kunna växa, var det nödvändigt, att sådana strukturer inte uteslutande begränsade sig till att uttrycka den grad av vrede över och avståndstagande från fackföreningen, som arbetarna hade givit uttryck åt i den akuta kampen och som sedan avtagit.

Basorganisationerna uppnådde i realiteten en sådan stabilitet att de blev organ för en omfattande mognadsprocess hos avantgardet, för kampens inriktning och ledning (vare sig det var facklig eller politisk kamp) och för de politiska diskussioner om förhållandet till fackföreningarna, partierna, staten och alla de andra samhälleliga krafterna.

4. Bildandet av de första arbetarkommittéerna.

Bildandet av de första arbetarkommittéerna våren 1968 var det viktigaste uttrycket för en tendens: en del av arbetarklassens avantgarde skapade nya organisationsformer med nytt klassinnehåll – i opposition mot fackföreningarnas klassamarbete. Detta fenomen var samtida med studentrörelsens stora utbrott och påverkades av den.

Den begynnande utvecklingen av arbetarkommittéerna förlöpte mycket olika i olika situationer och arbetarsektorer. Men den hade trots allt en betydande fasthet och kulminerade under sommaren/hösten 1969. Under den följande perioden med en viss tillbakagång blev de olika arbetarkommittéernas historia mycket olika. Några försvann, medan andra däremot stärktes och utvecklades. Under denna process upplöstes de basorganisationer, som uppstått spontant i kampens kölvatten, och som inte internt lyckades klara perspektiven och en tydlig politisk riktning.

Under den följande fasen, som delvis innebar tillbakagång i arbetarkampen, blev de vänsterrevolutionäras roll mer och mer avgörande för arbetarkommittéernas möjlighet att överleva och tillväxa.

De arbetarkommittéer, vilkas linje i huvudsak överensstämde med de spontanistiska politiska krafterna som gjort dem till heliga kor, bröt samman. Däremot överlevde och utvecklades de arbetarkommittéer som de marxist-leninistiska organisationerna (framför allt Avanguardia Operaia) gick in i. De kom att uppnå politiskt herravälde. Tack vare denna politiska ledning utvecklade de sig mot större klarhet – dels beträffande de teoretiska och praktiska målen för sina funktioner och perspektiv, dels beträffande orsakerna till sin politiska tillväxt och homogenitet.

Arbetarkommittéerna uppstod framför allt i norr på grund av den i dessa regioner stora koncentrationen av arbetare, som hade utsatts för de grundläggande erfarenheter och förändringar, som vi talar om tidigare. De zoner där de framför allt uppstod var Milano, Pavia, Trento, Porta Marghera och Bologna. Men liknande erfarenheter nåddes också i mellersta Italien (Florens, Pisa, Rom) och på Sardinien (Porto Torres). I syd bildades arbetarkommittéer endast i Neapel; den

speciella situationen i Syditalien, framför allt bristen på starka industrifackföreningstraditioner, förhindrade t.o.m. att arbetarkommittéer bredde ut sig i städer med ett stort proletariat. Dessutom kan man, med hänsyn till den stimulerande betydelse som studenternas kamp har haft för skapandet av de första arbetarkommittéerna, säga att dessa i ganska stor utsträckning skapades i närheten av de mest aktiva centra för studenternas kamp.

1968 skapades också horisontella sam-ordningar mellan arbetarkommittéerna. Men dessa samordningar förvandlades, på grund av att de övervägande var studentorganisationer, till skådeplatser för den ultraspontanism, som var utmärkande för studentrörelsen under denna period. Och de betraktades som en ”politisk” samling av de sociala grupperna i kampen – arbetare och studenter – utifrån viljan att skapa en ledande församling för hela kampen. Detta förklarar varför denna form av samordnade församlingar blev den första som kunde anklagas för den kommande nedgången i klasskampen, och varför de i realiteten upplöstes.

I Rom, där det existerande arbetarkommittéer på FACE, SACET, Autovox och OMI under hösten/vintern 1968, etablerades en samordning av denna typ med en absolut övervikt av studenter och medlemmar i de pyttesmå revolutionära grupper som fanns då. Samordningen i Rom, som utvecklades mycket till sommaren 1969, kännetecknades mer eller mer av en oändlig rad församlingar, där de politiska positionerna stötte samman, utan någon möjlighet till positivt resultat. Ombildandet av församlingarna till ”träningslokaler” för de grupper, som var blinda för samordningens totala fiasko, blev ett gemensamt drag i en lång rad andra situationer.

Men situationen i Milano utvecklade sig annorlunda. Den avgjordes där från början av Avanguardia Operaia medlemmars aktioner. Avanguardia Operaia tillbakavisade där tanken på att skapa ”församlingar” för arbetar-studentenhet. AO lade framför allt vikt vid att skapa politisk homogenitet bland de existerande arbetarkommittéerna. Grunden för detta var en klarhet om att deras linje var and-kapitalistisk och antirevisionistisk. AO tillbakavisade i begynnelsefasen också tanken att skapa en samordning mellan arbetarkommittéerna, en samordning som enligt AO inte svarade mot deras verkliga mognad och utveckling, och som både internt, och externt, skulle ha lett till föreställningar om röda fackföreningar. Detta slags försiktighet från AOs sida motsvarade arbetarkommittéernas faktiska utvecklingsnivå och självständighet.

Under denna period lyckades AO, med denna analys av arbetarkommittéernas reella läge och genom att bestämma deras individuella möjligheter, vinna den politiska makten i de viktiga arbetarkommittéerna i Milano (Pirelli, ATM, SIP), och detta trots en begränsad styrka hos AO. Detta kunde ske genom att Avanguardia Operaia överflyglade såväl de spontanistiska elementen (som på förhand tog avstånd från en åtskillnad mellan arbetarkommittéer och ”övergripande politiska” organisationer, och föreställde sig arbetarkommittéerna som kärnorna ut vilka det framtida revolutionära partiet skulle uppstå spontant) som de dogmatiska ”m-l”-elementen (som reducerade arbetarkommittéerna till ”träningslokaler” och enbart ett instrument för sin abstrakta propaganda).

Under andra halvan av 1969 med den allmänna tillbakagången av studenternas kamp, skedde också en tillbakagång bland arbetarkommittéerna. De olika hypoteserna om tillväxt underordnades verkligheten. Den spontanistiska linjen visade sig i all sin sterilitet och orsakade åtskilliga arbetarkommittéers fall. Samtidigt skapade befästandet av arbetarkommittéerna i Milano en bas för ett successivt uppsving till en högre medvetandenivå och större politiskt inflytande. Och detta skedde trots att färre arbetarkommittéer nu bildades på det nationella planet.

3. Arbetarkommittéernas första fas och deras säregenheter – i korta drag.

1. Tre betydelsefulla erfarenheter: Fatme, Pirelli, Borletti.

Innan man analyserar arbetarkommittéernas speciella drag – för att kunna återge diskussionen kring de konkreta erfarenheterna – är det nödvändigt att relatera de mest betydelsefulla händelserna i några av de viktigaste arbetarkommittéernas historia. Vi kan ta fram tre arbetarkommittéer, vilkas historia kan tas som exempel: den på FATME i Rom, som så småningom försvann från scenen, och de på Pirelli och Borletti i Milano. Dessa kommittéer kan också tas som exempel på spontanisternas misstag och på varför de inte velat upptäcka de verkliga orsakerna till arbetarkommittén FATMES sammanbrott eller till stärkandet av de två andra.

Arbetarkommittén – FATME. FATME är den största metallurgiska fabriken i Rom, med cirka 3.000 anställda. Arbetarkommittén på FATME utvecklades ur en akut motsättning mellan den interna kommissionsbyråkratins handlande och de krav som arbetarna ställde. Denna brytning visade sig särskilt våren 1968 under en kamp på Cavi-avdelningen. Kampen rörde arbetsförhållandena, nämligen kompetens, tempo, arbetsbörda etc. Cavi-avdelningen hade på egen hand arrangerat en debatt, som resulterade i att en kravplattform utarbetades. Varken C.I. eller FIOM, som var den största fackföreningen, var över huvud taget intresserade. Under de följande tre månadernas kamp nåddes inget resultat. Men den ledde till en radikaliserings av avdelningens arbetare, som satte dem i stånd att förstå några aspekter av den diskussion som en ”interventionsgrupp” från studentrörelsen förde genom väggtidningar och ständigt närvaro framför fabriken.

Efter en period av intensiva diskussioner internt i fackföreningens verksamhetssektion där studenterna deltog, och med utgångspunkt i nyvalet till C.I., skapades den första arbetarkommitté-kärnan, som började samla sig utanför fackföreningarna. Den efterföljande kampen mot ackordsöverenskommelserna, som hade direkt intresse för en tredjedel av avdelningens arbetare, ledde till att kritiken mot fackföreningsinstanserna och fackföreningslinjen preciserades. Många deltog i diskussionerna om plattformen. På basis av den preciserade kritiken mot fackföreningslinjen skapades så arbetarkommittén, och den lade fram en egen plattform för ackordsavtal.

Medlemmarna var övervägande studenter och militanter från revolutionära grupper; men där fanns också ett stort antal arbetare och tekniker. Arbetarkommitténs kritik av fackföreningsplattformen var korrekt, då den var en kritik av att ackordens motivationsvärde skulle ökas, av kravet på en relativ höjning av den rörliga delen i förhållande till den fasta delen av lönen – ett krav som ledde till splittring bland arbetarna. Arbetarkommitténs krav gällde framför allt en ökning med 20.000 lire på baslönen för alla. Arbetarkommittén tog dessutom helt korrekt avstånd från förslagen från de delegerade som förhandlade om ackordsavtalen.

Diskussionerna om de två plattformarna och de motsättningar som hade skapats på fabriken tvingade fackföreningen till att sammankalla det första mötet. Det var ett nytt fenomen, och det första erkännandet av arbetarkommitténs rätt att existera på fabriken. Under detta och de följande mötena avslöjade arbetarkommittén genast sina begränsningar, även om den ställde elementärt korrekta mål. Begränsningarna bestod i att den försökte att passa in målen i en ytlig diskussion, och utan vidare föreslog den krossandet av systemet som medlet att utvidga och radikaliserar lönekampen. I konsekvens härmed försökte arbetarkommittén att argumentera våldsamt för dessa mål, inte bara för att de svarade mot FATMEarbetarnas faktiska mål. Utan snarare för att inte kunna ”återerövrats” av systemet, och slutligen för att kunna utgöra det vapen, med vilket kapitalismen skulle drivas ut i den avgörande krisen.

Det är självklart att denna diskussion skulle passera högt över huvudet på arbetarna, även om den

var riktig. Ställd inför alternativet, accepterade arbetarna till slut fackföreningarnas plattform. Arbetarkommittén lärde ingenting av denna läxa, och förklarade sitt nederlag som ett utslag av arbetarnas ”tillbakahållna” klassmedvetenhet. De visade följaktligen sin oförmåga att – bland mycket annat – förstå vilket förhållande som bör råda mellan ett avantagarde och arbetarnas sorna.

Arbetarkommittén insåg dessutom inte vilken uppgift den hade, förutom hårdast möjliga aktiva kamp. Ibland försökte man driva på den till varje pris. Konsekvensen blev, att man först verkade äventyrliga. Och sedan, när plattformen godkänts, begränsade arbetarkommittén sig från början till att förklara den som ett uttryck för radikaliseringskampformerna. De förslagna kampformerna blev senare hela arbetarklassens arv: korta intensiva strejker, punktstrejker, massivt bruk av strejkvakter och vägran till ackordsarbete.

I detta avseende fick arbetarkommittén avsevärd framgång. Den tvingade fackföreningarna till ständiga reträtter och till att försvara en oförsonlig hållning under förhandlingarna. Ledningens oro över arbetarkommitténs roll uttrycktes i ett brev till de anställda, där man anklagade ”krafter utifrån” – nämligen arbetarkommittén – för att hämma de ”seriösa förhandlingar, som arbetarna och fackföreningen ville ha”. Detta brev brändes under en protestdemonstration utanför fabriken.

Likväl visade sig spontaniteten och äventyrligheten hos arbetarkommittén, då den ansåg sig kunna utnyttja den högre kampberedskap, som visade sig på fabriken. Den föreslog en skärpning av kravet, nämligen ett tilläggskrav på 10.000 lire i löneökning. Då verksamheten ledde till lockout gick en kampberedd procession med arbetarkommittén i spetsen till Confindustrias huvudkontor med protesten. Men då förhandlingarna därpå förlades till arbetsdepartementet, försökte fackföreningen åter erövra inflytandet med stöd från partiet – och striden fördes snart till ett slut.

Vid denna tidpunkt började nedgångsfasen för arbetarkommittén på FATME, som med sin överbudspolitik hade försökt höja kraven i takt med att arbetarnas kampberedskap höjdes. Det ledde till att riktigheten i huvudparten av de mål, som den hade ställt upp, sattes i skymundan och till slut till att arbetarna förlorade tilltron till själva arbetarkommittén. Det resulterade således i, att arbetarkommittén på FATME till följd av sina egna interna motsättningar inte kunde överleva i kampen. Och aktionen före kursförändringen resulterade i en total seger för och förnyelse av fackföreningsstrukturen på fabriken.

Arbetarkommittén på Pirelli. Arbetarkommitténs på Pirelli (Bicocca) historia är mycket annorlunda. Arbetarkommittén här är inte bara mer levande än någonsin. Den har till och med på senaste tiden uppnått en så central roll i kampen på arbetsplatsen, att direktionen genomfört repressiva angrepp och permitterat 800 arbetare.

Arbetarkommittén Pirelli uppstod också våren 1968. På denna fabrik var proletariats särprägel – det som vi skisserat i föregående avsnitt – särskilt tydlig. Genomsnittsåldern hos arbetare anställda efter 1967 låg under 30 år; många var studenter som arbetade. Dessa arbetare hade de karakteristiska, som vi redan beskrivit hos det unga proletariats: föga politisk erfarenhet, en klar motvilja mot byråkratin och fackföreningarnas klassarbete, en större lyhördhet för studenternas kamp. Det var i realiteten dessa unga arbetare, som arrangerade de första kontakterna med de studenter, som agiterade utanför fabriken. Till detta kom en kris inom fackföreningsledningen. Den förmådde inte reagera effektivt på den allvarliga försämringen av arbetsförhållandena – ett resultat av de teknologiska förändringarna på fabriken, med forcerad ökning av arbetstempot.

Denna kris nådde också in i de reformistiska partierna till följd av centervänsterns nederlag. Det hade ryckt undan grunden för många av de tidigare reformistiska illusionerna. Detta bidrog till att

ytterligare befrämja den traditionellt höga politiseringsnivån bland en del av arbetarna på Bioccaavdelningen. Politiseringsnivån var särskilt hög på så arbetardominerande orter som Bicocca. Detta gäller också för Giovanniavdelningens fabriker.

Arbetarkommittén bildades under avtalskampen 1968 efter undertecknandet av ett avtal som liknade ren svindel. Under en 72-timmars militant strejk tog en grupp arbetare – många av dem aktiva fackföreningsmänniskor, som var medlemmar av PCI – avstånd genom en väggtidning i upphetsande tonfall. Ända från början presenterade sig arbetarkommittén som ett forum för politiska diskussioner på fabriken och som uttryck för arbetarnas vilja till kamp för de aktuella kraven (ackordsavtal, kvalifikationer, olyckor under arbetet, produktionsbelöningar etc.). Under strejken gjordes försök att återerövra arbetarkommittén av några CISLledare, som infiltrerade. Detta förhindrades framför allt av studenter i arbetarkommittén och av de militanta vänsterrevolutionärer som var närvarande.

Det enda traditionella parti som i början försvarade arbetarkommittén var PSIUP, som emellertid hade föga inflytande; bland PCIs celler på fabriken rådde från början en fientlig hållning. I ett av arbetarkommitténs första dokument (juni 1968) anklagades fackföreningarna för att spela rollen som ”förvaltare av avtalen” å arbetsköparnas vägnar. På basis av en analys av arbetarnas förhållanden på fabriken föreslog man en upptrappning av kampen, som skulle uppstå på ”de enskilda avdelningarna och omfatta hela Pirelli”. Dokumentet slog fast: ”Vårt mål skall vara att utgå direkt från arbetarnas förhållanden på fabriken och finna de gemensamma punkterna för alla avdelningar: de mål på vars basis kampen bör sättas igång igen”; ”det är nödvändigt att diskutera plattformen och utarbeta den tillsammans med alla arbetarna på Pirelli samt att genast börja internt på de enskilda avdelningar där arbetet lagts ned, där så är möjligt”; målen ”bör växa fram och preciseras i basdiskussionerna”. Dessutom preciserades några åsikter, såsom ogillandet av idén om en ny fackförening. Detta kännetecknade därefter alla arbetarkommittéer i den mer mogna fasen, och det var ett arv från Pirelli.

Under de följande diskussionerna i arbetarkommittén diskuterades problemet med olycksfall i arbetet. Detta knöts till den kapitalistiska organiseringen av arbetet – problemet reducerades således inte bara till dess effekter, nämligen sjukdom. Dessutom diskuterades ackordsavtalen och man tog avstånd från fackföreningsförslaget att omsätta den ökade utsugningen i pengar. Till slut diskuterades kampformerna, och man experimenterade med olika nya och speciellt effektiva kampformer (intern arbetsrätt, arbetarnas egen återkallan av avskedanden etc.).

Kravet på och genomförandet av stora möten på fabrikerna och de enskilda avdelningarna var ett annat särdrag hos arbetarkommittéernas aktioner, liksom kravet på brett arbetardeltagande under avtalsförhandlingar.

Många av målen och kampformerna som arbetarkommittén hade förslagit redan 1968, har efter hand blivit allmänt vedertagna. Men man får därför inte glömma att många av förslagen var avancerade och originella då de lades fram.

Då Pirelli presenterade sina berömda ”dekret” (se ordförkl.) 1969, där det krävdes att fackföreningarna skulle uttala sig, föreslog arbetarkommittén en ”kontraplan”: avskaffa de lägsta kvalifikationsnivåerna, förändra löneklasserna, bekämpa olycksfallen i arbetet etc. September 1969 svarade direktionen på den fortsatta agitationen med massimport från grekiska och spanska filialer. Arbetarnas reaktion blev ytterst våldsam, och arbetarkommittén fick en central roll såväl i ledningen av kampen som när det gällde att klargöra den politiska betydelsen av den hjälp, som Pirelli fick av de grekiska och spanska regimerna. Direktionen grep så till lockout, och arbetarna svarade med en rad interna möten på fabrikerna. På dessa möten valde de för första gången

avdelningskommittéer, bildade av alla avantgarden och med deltagande av arbetarkommittén. Arbetarkommitténs strävanden gick vid detta tillfälle framför allt ut på att få en garanti för att kommittéerna valdes med öppna listor, att det verkligen blev avdelningarnas ”språkrör”, och att representanterna således kunde kallas tillbaka när som helst.

Kring mitten av 1969 började det internt i arbetarkommittén för Pirelli utkristalliseras några kärnpunkter i en politik. Dessa punkter kunde alla föras tillbaka till det grundläggande problemet om vilka perspektiv, som arbetarkommittén måste ha på basis av de nådda erfarenheterna. Den motsättning som hade uppstått mellan å ena sidan det inflytande som arbetarkommittén hade uppnått under kampens gång och å andra sidan bristen på organisationer som kunde försvara arbetarkommitténs segrar över fackföreningsklassarbetet, aktualiserade ideligen frågan om vad arbetarkommittén borde vara, när tanken på en röd fackförening hade förkastats.

Det uppstod således ett problem angående de politiska perspektiven. Ett problem som bara en politisk ”helhetsorganisation” (inte inskränkt till fabriken och dess problem) kunde ge en god lösning på. Detta var nu uppgiften, som i realiteten hade utvecklats av Avanguardia Operaias militanter i arbetarkommittén. Men det uttrycktes öppet av spontanistiska element, som hade deltagit alltifrån starten, i form av ett avståndstagande på förhand från att en politisk organisation utifrån övade inflytande på arbetarkommittén. Spontanisterna tog avstånd i ”vi är alla lika”-spökets namn, som bl.a. ofta döljer den mest ohämmade ledarböjelse. Några av arbetarkommitténs medlemmar försökte så konstituera en oppositionsarbetarkommitté. Men p.g.a. dess politiska löslighet strandade genast försöket å det ömkligaste.

I själva verket rörde det sig om att driva bort skuggor. Genom en bättre precisering av strategin för ingripanden och bättre artikulering av arbetarkommitténs funktioner (som bl.a. omfattar funktionen ”skola i kommunismen”) mognade arbetarkommittén och växte dessutom kvantitativt. Parallellt ledde Avanguardia Operaias erövring av den politiska makten till att en AO-cell bildades.

Arbetarkommittén på Pirelli karakteriserades allt mer av betydelsefulla bidrag till analysen av arbetarnas villkor på fabriken, bidrag som blev hela arbetarkommittérörelsens arv.

I och med att fabriksråd skapades, lyckades arbetarkommittén göra detta till en kanal för sina aktioner, även om de ”ortodoxa” fackföreningskadreerna hade kontrollen över rådet.

Arbetarkommitténs inflytande kan bedömas utifrån det faktum, att många av dess förslag vann gehör på fabriksmötena. I dag kan det t.o.m. ske på Bicocca, att det är fullständigt omöjligt för fackföreningsbyråkrater att tala på möten. Arbetarkommitténs förmåga att ingripa har också utvecklats på så sätt att det blivit möjligt att etablera allianser i speciella frågor med andra avantgardeelement på fabriken och med en del av fackföreningens bas.

I realiteten är gränserna för arbetarkommitténs utveckling nu satta genom att utvecklingen av basorganisationer på andra Pirellifabriker varit otillräcklig. Detta gör att fackföreningsledningarna ibland kan övervinna sina svårigheter med en ”cordon sanitaire” runt Bicocca för att driva dess kamp tillbaka.

Arbetarkommittén på Borletti. Borletti-arbetarkommitténs historia är enklare, men därför inte mindre viktig. Den uppstod i juli 1969, vid den tid då man förberedde järn- och metallarbetarnas avtal. Men den utvecklades i realiteten ur en redan existerande arbetar/studentgrupps aktiviteter. Då man övertog arbetarkommitté-namnet, ville man ge gruppen en exakt beteckning, tagen från en organisation, som var känd och hade stort inflytande på fabriken. Därmed kunde den inte bara reduceras till en grupp arbetare, som enbart representerade sina egna åsikter.

Denna arbetarkommitté hade ett särdrag jämfört med de tidigare nämnda: de uteslutande revolutionära element, med anknytning till Avanguardia Operaia, som arbetade för att den skulle bildas. Under ledning av framför allt militanter från studentrörelsen skapades en grupp, som blev bärare av en preciserad politisk idé.

Det speciella tillfället att bilda arbetarkommittén kom i och med G.O.S.s framgång på ett fabriksmöte. Där lyckades G.O.S. trots att fackföreningen använde sig av den sedvanliga filibuster-taktiken (fackföreningsbuddhistprästen talade två timmar i sträck), få en rad mål för kampen godkända, vilka rörde lika löneökningar för alla, avskaffandet av ackordsarbete, minskandet av antalet kompetensnivåer etc. Denna seger på Borletti gav stor genljud på andra fabriker – även om fackföreningarna, efter att ha svält förtretet, försökte överbevisa Borlettiarbetarna om att G.O.S.s krav hade förblivit ett isolerat fenomen.

Också inom arbetarkommittén på Borletti fanns det framför allt unga arbetare, som tidigare hade varken politiska eller fackliga erfarenheter. Sådana hade endast få av kadreerna inhämtat. Värt att notera är det stora arbetardeltagande, som bidrog till en speciell karaktär hos arbetarkommitténs agitation.

Arbetarkommittén definierade sig på så sätt att deltagande i den inte krävde en ideologisk uppfattning på förhand, men däremot deltagande i de genomförda aktionerna. Detta gjorde stundom dess struktur flytande, och problemet resulterade i ett speciellt initiativ från arbetarkommittén: veckomöten och en arbetarkommittéförsamling, som när något diskuterades samlade alla de arbetare som var knutna till arbetarkommittén – såväl de aktiva som de, som inte alltid kunde vara närvarande, eller som stödde arbetarkommitténs hållning under kampen med olika grader av solidaritet.

Arbetarkommittén definierade sig dessutom som politiskt organ också i kampen, ”därför att – som det står skrivet på en väggtidning – arbetsgivaren för politik när han skär ner tiderna och ökar tempot på fabriken”. Agitationen karakteriserades alltid av att den anknöt till förhållandena på fabriken, för att utifrån dessa utvidga diskussionen till mera allmänna uttryck för kapitalismens utsugning och förtryck. Arbetarkommitténs arbete med ”skolning i kommunismen” utökades ofta med föredrag om och kollektiva diskussioner kring några elementära marxistiska texter. En Avanguardia Operaia-cell arbetar inom arbetarkommittén.

Efter viss tvekan i starten, beslutade arbetarkommittén att gå in i fabriksrådet, då det bildades. Och alltifrån början förde arbetarkommittén en segerrik kamp för att göra rådet till en sant representativ struktur för arbetarna – en struktur som inte på förhand hämmades av fackföreningstoppens avgöranden.

2. Avanguardia Operaias ingripanden för att uppnå den politiska makten.

Arbetarkommittéerna har – trots sina begränsningar – blivit kärnor av militanta arbetare med avancerad klasskänsla, kärnor av potentiella och verkliga militanta politiska revolutionärer. Det gäller därför att delta i arbetarkommittéerna, för att alla deras möjligheter ska kunna utvecklas.

Då Avanguardia Operaia började arbeta inom arbetarkommittéerna – detta programmatiska val gjordes samtidigt med att AO skapades som politisk organisation – försökte man stimulera politisk diskussion och arbete för politisk och ideologisk skolning av de militanta. Man började dessutom föra antikapitalistisk politisk agitation.

Samtidigt var det ett grundläggande drag, att arbetarkommittéerna följde och utvecklade den redan påbörjade aktiviteten med klassfackföreningsagitation inför arbetarmassorna. De politiska diskussionerna, skolningen av kadrer etc. fick inte hålla sig inom ramarna för den tidigare

fackliga agitationen inför arbetarmassorna, utan borde komplettera den och göra den bättre. Att göra om arbetarkommittéerna till ”arbetarcirklar” för politisk diskussion, skulle bara ha medfört att det inympades en borgerlig uppfattning av politisk aktivitet hos de militanta arbetarna. Enligt denna uppfattning ligger det politiska arbetet utanför fabriken, åtskilt från och utan relation till massaktioner och massagitation. Det skulle ovillkorligen ha isolerat arbetarkommittéernas medlemmar från arbetarmassorna och från avantgarde-element, som kom fram under kampen, och som i början var lyhörda för fackliga krav. Och det skulle ha gjort det omöjligt för arbetarkommittéerna att rekrytera nya medlemmar och att utvidga sitt inflytande. Den fackliga agitationen följdes därför upp. Det rörde sig nämligen om att göra innehållet mer kvalificerat, genom att föra fram arbetarkommittéernas diskussioner kring fackföreningsfrågorna och utvidga fackföreningarnas verksamhetsområden. Detta gjordes för att utveckla diskussionerna till att allmänt gälla utsugningen av proletariatet. Detta skulle följas upp genom att sammanhängande fackliga klassplattformar utarbetades. Det skulle göra det möjligt att bestämma taktiken för verksamheten på ett korrektare sätt, och att ändra den så att den svarade mot förändringar på fabriken och i den allmänna fackliga och politiska situationen. På så sätt skulle arbetarkommittéerna uppfattas som permanenta organisationer, inte såsom knutna till en speciell fas i fabriken historia.

Valet av verksamhetsform innebar inte att arbetarkommittéerna på alla sätt skulle framställa sig för proletariatet som en alternativ fackföreningsstruktur. Genom arbetarkommittéerna utvecklade kärnor ur arbetaravantgardet en facklig agitationsaktivitet. De lyckades skapa kamptillfällen på fabriksavdelningar, och att i konkreta och försiktiga formuleringar avslöja fackföreningarnas klassarbetspolitik. De lyckades också anpassa förhållandena efter sina egna syften. Detta var av stor betydelse för en utveckling åt vänster.

Å andra sidan kunde arbetarkommittéerna inte utveckla fackföreningsaktivitet på alla områden och på så sätt framställa sig för massorna som en alternativ fackföreningsstruktur – p.g.a. arbetarkommittéernas litenhet, det bristande massinflytandet som faktiskt bara kom till uttryck i den allmänna stämningen och därför var mycket instabilt, och slutligen p.g.a. att arbetarkommittéerna fanns på ett alltför litet antal fabriker. I realiteten skulle en klassfackföreningsrörelse återskapas på andra vägar, nämligen genom att man bildade en demokratiskt strukturerad bred massorganisation som genom lång kamp gjorde upp med de existerande halvkvävda fackföreningsstrukturerna. Avanguardia Operafas analyser gick då inte längre än detta. Å andra sidan var det tillräckligt för att förstå, hur felaktigt det skulle vara att tala om arbetarkommittéerna som massorganisationer eller till och med som fackföreningsstrukturer.

Till följd av AOs deltagande fick de likväl allt mer och tydligare en viss karaktär av massorganisationer, som hade en revolutionär organisation som mål. Mer precist rörde det sig om massorganisationer, som framför allt genom agitation utvecklade massaktivitet först och främst kring fackliga krav. Men agitationen började också gälla olika politiska frågor och frågor om det sociala förtrycket (bostäder, kommunikationer, skolan etc), och arbetarkommittéerna tog ibland initiativ till kamp i opposition mot fackföreningarna. Dessutom fungerade den politiska agitationen om fabriken och det interna skolningsarbetet (om relationerna mellan villkoren för utsugningen och förtrycket av arbetarklassen, relationerna mellan de olika klasserna och politiska frågor i allmänhet) som kommunistisk skolning för en stor del av arbetarklassen.

På så sätt kom arbetarkommittéerna att på ett särskilt sätt framstå som speciella ”mellanorganisationer” mellan en partiorganisation och en fackföreningsorganisation. För att förstå detta och samtidigt förstå gränserna för arbetarkommittéernas bredd och inflytande, är det nödvändigt att titta på vänsterrevolutionärernas svaghet. I och med arbetarkommittéernas tillkomst fanns de definitivt på fabriken – men ofullständigt och endast i spirande form.

Det gällde samtidigt att förstå att under en lång period var de vänster-revolutionäras expansion i proletariatet nära förbunden med arbetarkommittéernas expansion och formering. I detta perspektiv gällde det också att förstå, att man måste bevara och försvara arbetarkommittéernas självständighet. På så sätt undgick man att skapa ett organiserat under/överordnad-förhållande mellan arbetarkommittéerna och den politiska ”totalgruppen” (såsom en arbetarcirkel för politiska diskussioner i förhållande till en revolutionär organisation).

Och det gällde att förstå nödvändigheten av att skapa politisk makt och inflytande inom arbetarkommittéerna. Detta skulle ske genom enskilda aktiviteter som organiseras av medlemmarna själva i arbetarkommittéerna, och inte genom formella, organisatoriska beslut. Endast genom att å ena sidan garantera den ledning som var nödvändig för att arbetarkommittéerna skulle överleva, mogna och breddas och å andra sidan garantera deras handlingsjälvständighet, kunde man bevara deras möjligheter att växa och på så sätt perspektiven för det proletära avantgardets revolutionära makt.

Arbetarkommittéernas självständighet och Avanguardia Operaias politiska ledning medförde tillsammans att arbetarkommittéerna snabbt växte och att medlemmarna mognade politiskt och ideologiskt.

3. 1969-70: Fackföreningsbyråkratins omsvängning. Fabriksrådets roll, möjligheter och motsättningar.

Arbetarkommittéernas bildande ledde till en ökad möjlighet till påtryckning på fackföreningarna genom massagitation, för att tvinga dessa att ta sig an de krav, som bättre svarade mot arbetarklassens behov. Visserligen var det omöjligt att tvinga tillbaka fackföreningarna till en klasslinje, men arbetarkommittéerna var medvetna om att styrkeförhållandet på fabrikerna gjorde det möjligt att i väsentlig grad utöva inflytande på fackföreningarnas taktiska linje.

Under andra halvan av 1969 utvecklades förutsättningarna snabbt för en massrörelse från fackföreningarna över till arbetarkommittéerna på de stora fabrikerna i områden med högre industriell utveckling – d.v.s. där proletariatet hade de långvarigaste och mest utbredda kamperfarenheterna. Fackföreningarna hade inte givit något relevant svar på arbetsköparnas motoffensiv mot medgivandena 1968-69. Motoffensiven bestod i en stor ökning av arbetstempot och arbetsbördan. Fackföreningarna slöt i stället fullständigt upp bakom de borgerligas syn på ökningen av arbetets produktivitet och således bakom utsugningen som bas för produktiv utveckling.

På denna bas ställde de upp de sedvanliga plattformarna för den omedelbart förestående avtalsperioden. Plattformar, som bestod av krav på minimilön, differentierade lönekrav och redan gällande regler för proletariatet. Detta medförde en utbredd otillfredsställelse. Fackföreningarna försökte trumfa igenom denna linje med de vanliga byråkratiska metoderna. Men det hela fick i stället otillfredsställelsen hos arbetarna att växa.

Fackföreningsbyråkratin tvingades således att företa en kursändring. Den accepterade några av de krav, som ställts av proletariatet och dess avantgarde, och tog initiativet till fabriksråden. På detta sätt försökte fackföreningsbyråkratin att på det politiska och organisatoriska planet åter ställa avancerade krav, åter ta upp de demokratiska dragen i fackföreningsstrukturen, åter erövra makten över de kamper, som proletariatet och dess avantgarde förde, samt övervinna tendensen att ställa facket åt sidan och organisera sig i arbetarkommittéerna.

Hösten och vintern 1969 blev således fyllda av motsättningar: fackföreningskampen antog ganska radikala former, arbetsköparnas motstånd blev hårt och fackföreningarna tvingades uppskjuta tidpunkten för kapitulationen till fördel för proletariatets omedelbara intressen. Men en stor del

av de spänningar inom proletarietets avantgarde, som hade lett till att klassarbetets fackföreningsstrukturer förkastades, dirigerades in i de nya strukturer (fabriksråden) som fackföreningarna tvingats skapa, och som de naturligtvis försökte kontrollera.

Först och främst järn- och metallarbetarnas fackförening, men därpå också den kemiska industrin och andra kategoriers fackföreningar, föreslog råden som en eftergift – men en kontrollerbar eftergift – åt arbetarnas krav på ökad demokrati. Fackföreningsbyråkratins förhoppningar var faktiskt mycket ambitiösa: att kontrollera hela fabriken ner till den lägsta nivån, i och med att fabriksråden bestod av avdelningsrepresentanter. Detta var en uppgift som de interna kommissionerna inte längre förmådde klara av p.g.a. sin minskade storlek och den svikande tilliten till dem. Inte heller SASerna kunde klara av den p.g.a. sitt minskade antal aktiva medlemmar.

Fabriksråden utbreddes sig snabbt i framför allt de stora – mellanstora fabrikerna inom de olika industrisektorerna, och ibland också inom servicefacken.

Inte ens från starten blev fabriksrådets funktioner just de som fackföreningarna hade tänkt sig. Tack vare den ständigt större pressen från arbetarkommittéerna och från det kampberedda avantgardet, var det på många fabriker möjligt att genomdriva att delegaterna valdes på verkligt demokratisk väg och oberoende av om de stödde fackföreningslinjen eller inte, och oberoende av om de tillhörde en fackförening eller inte. På så sätt valdes många revolutionära militanter till delegater, trots många försök att utmanövrera dem. Resultatet blev att arbetarkommittéerna – vid sidan av att de ingrep självständigt – började förfoga över ett viktigt instrument för sin agitation: ett forum för debatt och medvetandehöjning, ett organ som kunde användas som påtryckning på fackföreningarna, och för att direkt föra vidare de positiva resultat som klassen hade uppnått genom kamp.

Fabriksråden blev vid många tillfällen skådeplats för politiska diskussioner och strider, som under avtalskampen fick avgörande betydelse för kampformerna. Dessutom antogs eller förkastades där ofta de avtal, som fackföreningsledningarna och representanter för arbetsköparorganisationerna hade enats om på det nationella planet.

Debatten i råden fördes omedelbart ut på massnivå genom arbetarkommittéernas ingrepp. På så sätt drogs alla arbetare in. Genom arbetarkommittéernas mycket effektiva ingrepp hade de stora påtryckningsmöjligheter i råden.

Men likväl lämnade industriproletariatet ”den heta våren” bakom sig med helt otillfredsställande löneresultat och hårt märkt av arbetsköparnas kraftiga motstånd. En kort period av tillbakagång följde. Fackföreningarna utnyttjade den. Det hårda klimatet (under ”den heta våren” inledde borgerskapet den s.k. ”spänningsstrategin” med bomberna på Piazza Fontana) blåste nytt liv i de eftergifter fackföreningarna hade gjort åt klassen angående fackföreningsdemokratin. Fabriksrådets exekutivkommittéer etablerades nu, och valen till råden gjordes ofta om för att de mer avancerade elementen skulle manövreras ut. Dessa försök hade som mål att skapa om råden från arbetarnas representativa organ till organ sammansatta av hårt dresserade människor, som helt kontrollerades av fackföreningsbyråkratien. I många situationer lades förslag fram om att välja fabriksråden likvärdigt bland fackföreningarnas medlemmar: 1/3 skulle tillhöra CGIL, 1/3 CISL och 1/3 UIL.

I realiteten kunde fackföreningarna bara få detta förslag genomfört i några av de situationer, där inte några av avantgardets militanter var närvarande. Där arbetarkommittéerna var starka vågade man helt enkelt inte ställa förslaget, och över huvud taget inte där valen till fabriksråden var direkta. Försöken att få bort de militanta revolutionärerna från råden – försök som framför allt

gjordes av PCI-aktivister – ledde heller inte till något, eller också fick de direkt motsatt effekt.

Via fabriksråden blev emellertid fackföreningarnas bärande aktiva bas ofta större. Betydande proletära grupper pressades för första gången in i fackföreningsaktivitet; fackföreningsstrukturerna tycktes därför väsentligt förändrade. Innan fabriksråden skapades var strukturerna begränsade till de traditionella fackföreningsorganisationerna (fackföreningsavdelningarna på fabrikena) med ett mer byråkratiskt internt liv än någonsin och begränsat deltagande från aktiva massor. Dessutom fanns det interna kommissioner, som var inskränkta och hårt kontrollerade av fackföreningarna.

I och med att råden skapades, utvidgades fackföreningsstrukturerna. De kom att innehålla två aspekter: fackföreningsorganisationerna med sina sedvanliga karakteristika, och råden med aktivt deltagande som i allmänhet var brett och med god representation av den militanta kampberedskap som arbetarna uttryckte. Dessutom utvecklade de en mötesaktivitet, som vanligen var levande, även om den var mer eller mindre kontrollerad av fackföreningarna. Arbetarmassornas medverkan i fackföreningarnas aktivitet ökades således betydligt.

Detta är den aktuella situationen. Råden framstår nu som en mycket motsättningsfylld fackföreningsstruktur, inom vilken olika tendenser existerar och strider – tendenser från det kampberedda proletariatets avantgarde till klassyndikalism och de traditionella fackföreningsstrukturernas klassamarbete. Från tendenser som representerar utarbetande av demokratiska plattformar och avantgardets demokratiska ledning av fackföreningskampen, till tendenser som representerar eller ansluter sig till fackföreningsapparatus byråkrati. Från det nya proletariatets klasskrav och kamp, till tendenser till kapitulation och klassamarbete, som några av de proletära grupperna praktiserade ifråga om lön och halv-privilegierat arbete, och de gamla fackföreningskadrens klassamarbete – de fackföreningskadrer som representerade de nämnda grupperna och som framför allt representerade fackföreningsbyråkratin.

Därför pekade Avanguardia Operaia från början på råden som strukturer, där arbetarkommittéernas medlemmar måste arbeta för att utveckla dem till att omfatta en politisk agitatorisk verksamhet mot det sociala förtrycket och till att omfatta klassfackföreningspropaganda och agitation. Arbetarkommittéernas medlemmar skulle också försöka överta ledningen av dessa organ genom facklig kamp på klassbas.

Denna fackföreningsaktivitet skulle ha som mål att understödja kampen för en plattform, som verkligen knöt an till arbetarnas behov och önskningar. Den skulle ha som mål att avvisa och förkasta fackföreningarnas klassarbetspolitik. Och den skulle ha som mål att försvara råden mot fackföreningsapparatus och dess sympatisörers försök att upphäva dessa organs större eller mindre självständighet att föra diskussioner, samt försök att inskränka deras verksamhet enbart till att bli en ”transmissionsrem” till massorna under klassarbetsfackföreningarnas politik och direktiv. För arbetarkommittéerna gällde det dessutom att etablera råd, där sådana inte existerade.

Idag är ett stort antal arbetarkommitté- och Avanguardia Operaia-medlemmar valda som delegerade för arbetslag, avdelningar o.s.v. De har i stor utsträckning gått in i råden och ibland också i exekutivorganen på många fabriker inom de olika sektorerna.

4. Arbetarkommittéernas utveckling och nya perspektiv.

1. Övergångssvårigheter och ytterligare utveckling av arbetarkommittéernas aktiviteter.

Efter en kort nedgång efter ”den heta hösten” 1969 återvann fackföreningskampen snabbt

krafterna, framför allt på fabriksnivå. På de fabriker, där fabriksråd utvecklats, var arbetarkommittéerna av nödvändighet mer än någonsin samlingspunkter för militanter med en redan mycket utvecklad klasständpunkt. I arbetarkommittéerna påbörjades deras politiska och ideologiska kommunistiska skolning. Utifrån denna synvinkel kan man slå fast, att råden begränsade möjligheterna till en snabb numerär och organisatorisk utveckling av arbetarkommittéerna. Genom dessa kvantitativa begränsningar kunde arbetarkommittéerna vanligen inte gå utanför de fackliga funktioner, som de direkt hade utvecklat vid sidan av agitation för klassplattformar. De gick därför direkt in för att skapa råd, stärka dem och försöka överta ledningen.

Stagnationen inom den italienska ekonomin skapade svårigheter för klasskampen. Ställda inför dem försökte fackföreningarna under 1970-71 intensifiera arbetet på att få råden hårt underordnade under deras direktiv och förhindra dem att handla självständigt. Konflikterna inom råden blev därför akuta, speciellt på de fabriker där arbetarkommittémedlemmar arbetade. Å ena sidan fanns det kampberedda avantgardet, ofta lett eller påverkat av militanta revolutionärer. Ibland hade det majoritet i fabriksråden och stöddes av arbetarmajoriteten. Å andra sidan fanns fackföreningsapparatusens anhängare, ofta stödda av halvprivilegierade grupper och av de mest tillbakahållande grupperna.

Arbetarkommittémedlemmarnas förslag fungerade som led i en försvarstaktik gentemot arbetsköparpolitiken (försämringen av arbetsförhållandena, personalinskränkningen, ekonomisk integrering av tusentals arbetare, avsked som repressalier mot kampberedda arbetare). Den fortsatta utvecklingen av kampen visade att dessa förslag var relevanta och korrekta. Exempel på detta är erövrandet av några fabriker i Milano som Pirelli, Borletti, Philips, Crouzet, Recordato, Manuli, Candy o.s.v.

Allt detta ledde under andra halvan av 1971 till en fortsatt tillväxt av arbetarkommittéernas inflytande. Detta började också öka i anseende omfattning på de fabriker där de ännu inte existerade. Detta gällde speciellt bland de mest kampberedda arbetarna i fabriksråden.

Den ökade pressen från arbetarkommittéerna intensifierade hysterin hos fackföreningsbyråkratin. Den framlade ett formellt förslag att utesluta alla de arbetare, som i stället för att vara organiserade i en fackförening var knutna till arbetarkommittéerna eller andra organisationer, som stod i förbindelse med en eller annan revolutionär politisk organisation. Ett sådant förslag förkastades emellertid av oppositionen inom fackföreningsleden – den opposition som huvudsakligen bestod av rådsfolk, som i regel tog avstånd från denna form av byråkratiska metoder. Därefter gjordes det därför färre försök att avlägsna de revolutionära från råden. Parallellt härmed misslyckades också försöken att tämja råden och återerövra dem för fackföreningstoppens politik.

2. Arbetarkommittéernas ingripanden i råden.

Tillväxten av arbetarkommittéernas massinflytande accentuerade på nytt arbetarnas krav om att utvidga arbetarkommittéernas fackföreningsaktivitet.

Arbetarmassorna – också några av de arbetare som sympatiserade med arbetarkommittéerna – uppfattade dem ofta som ett slags fackförening. Det stämde överens med deras medvetenhetsnivå. I denna situation fanns det (till skillnad från under arbetarkommittéernas första fas) en tendens hos ledningen att vägra ta initiativ till att direkt leda fackföreningskampen, med undantag av speciella tillfällen och under tvingande förhållanden.

Vid sidan av den fackliga agitationen på massnivå, sattes krafterna vanligen in på att skapa råd, där sådana inte existerade. Samtidigt övertog man ledningen. Detta innebar att arbeta för att överta ledningen i fabriksråd som redan existerade, och att få kontroll över exekutivkommittéerna,

samt att arbeta för att bygga upp och leda organisationer med bred massbas (agitationskamp- och självförsvarskommittéer o.s.v.) som kunde leda den fackliga och den specifikt politiska kampen.

Denna handlingsvägledning avspeglade ett faktiskt förhållande. Avanguardia Operaia ansåg att vägledningen konkret motsvarade nödvändigheten av att de revolutionära spelade en aktiv roll utan rädsla för att få ”smutsiga fingrar” av försöken att ta över kampledningen i det fackliga arbetet.

Enligt AOs bedömning går arbetarkommittéernas utveckling alltså via en betoning av fackföreningsaktivitet mot att i ökande grad överta det direkta ansvaret framför allt i de representativa fackföreningsstrukturerna: råden. Åtskilliga krävde: större vikt vid massarbetet, och i konsekvens härmed större samlad betydelse på fabriken för arbetarkommittéerna. Kravet på större praktisk handlingsvägledning i överensstämmelse med de konkreta mål som arbetarkommittéerna agiterade för, blev till sist konkreta krav från arbetarklassen. För att inte svika arbetarnas förtroende måste de militanta i basorganisationerna överge den roll, där de bara utövade påtryckningar på fackföreningarna och gjorde massorna lyhörda. Och det var nödvändigt att befästa det bredare inflytande som uppnåtts, och gå vidare till ett mer avancerat stadium i kampen mot reformisterna – den kamp som gällde ledningen i proletariats avantgarde.

Den svåra förpliktelsen att i råden inte förakta ens det mest petitessartade fackföreningsarbetet, innebar, förutom att arbetarkommittéernas medlemmar uppfyllde arbetarnas förväntningar, att de militanta revolutionärerna fick och får möjlighet att utvidga sina förberedelser inför fackföreningsarbetet. Detta medför samtidigt en möjlighet att föra fram arbetarnas reella intressen med större skicklighet och att möta kampen mot fackföreningarnas klassarbete på ett korrektare och precisare sätt. På det sättet kan man bättre förbereda kadren för förtroendeposter och för den allmänna fackföreningskampen, som kommer att beröra de militanta revolutionärerna i allt större omfattning i framtiden.

Deltagandet i råden har därför hela tiden uppfattats som ett uttryck för arbetarkommittéernas samlade arbete (och inte det minst viktiga). Vid sidan av att delta i fabriksråden och ta på sig alla de ovan nämnda fackföreningsuppgifterna, har arbetarkommittéerna fortsatt sitt tidigare arbete med agitation och politisk skolning. Det är nödvändigt att upprepa, att en reducering av de politiska åtagandena och av skolningen av militanter skulle vara ytterst negativ. Ty arbetarkommittéerna är de huvudinstrument som vänsterrevolutionärerna har för att inom proletariats återupprätta ett revolutionärt parti och en klassrörelse.

För att förstärka arbetarkommittéernas betydelse på fabriken och ge de militanta revolutionärerna möjlighet att utöva inflytande på målen och kampens förlopp, är det viktigt att delta i fabriksrådets exekutivorgan. Arbetarkommitté-medlemmar, som valts till dessa organ, har ofta förhindrat att de fått samma funktioner som de gamla interna kommissionerna, vilket varit fackföreningarnas avsikter. Detta har blivit allt tydligare.

Arbetarkommittékamraternas riktlinje i sitt arbete i exekutivkommittéerna, har inneburit, att de också använt denna instans. Det har även bidragit till att förhindra att exekutivkommittéerna användes till att inskränka rådets självständighet.

För att undgå allt tvivel bör dock understrykas, att den väsentligaste uppgiften ständigt är att skapa ett kommunistiskt proletärt avantgarde. När det inte existerar ett stort kommunistiskt proletärt avantgarde är det helt orealistiskt att föreställa sig fackföreningsuppgifter i fundamentalt nya termer, via röda strömningar eller röda fackföreningar. Denna aktivitet inom fackföreningarna som det är lämpligt att påbörja i vissa situationer, där det skett en större utveckling av de vänsterrevolutionära i proletariats (t.ex. i Milano) har en positiv betydelse. Och

den är inte opportunistisk om den är till stöd för arbetarkommittéernas aktivitet bland massorna och i fabriksråden.

Som sagt härskar i dag en stor tilltro till arbetarkommittéernas framtida utveckling. Redan 1971 hade arbetarkommittéerna ökat sitt inflytande också på de fabriker där de inte var direkt representerade. Deras utveckling är framför allt betydande i Milanoprovinsen. Här har det avsevärda språnget i arbetarkommittéernas inflytande fått dem att utvidga sitt agitationsområde till hela den industriella sfären, då de successivt tagit formen av en strukturerad rörelse med egna ledande organ (koordinerings-kommittéerna för järn- och metallarbetarnas arbetarkommittéer och arbetarkommittéerna inom den kemisk-farmaceutiska industrin). Under den senaste tiden har det uppstått åtskilliga nya arbetarkommittéer, somliga på initiativ av Avanguardia Operaia-medlemmar, som för tre år sedan; andra ”spontant”, men skapade efter de existerande arbetarkommittéernas mönster, av militanter utanför Avanguardia Operaia. Åtskilliga grupper av militanta revolutionärer, representerade och ofta ledande i fabriksråden, har i ständigt högre grad närmat sin hållning och sitt agerande mer eller mindre uttalat till arbetarkommittéerna. Runt speciella problem har arbetarkommittémedlemmarnas inflytande lett till mycket bredare förbindelse mellan arbetarna i råden och ibland till mer eller mindre stabila aktionsenheter. Arbetarkommittékamraternas hegemoni har konkret utövats vid många tillfällen, också i konfrontation med andra revolutionära avantgarden (politiska arbetarkollektiv, autonoma församlingar o.s.v.) vilkas grundteorier skiljer sig från arbetarkommittéernas. En positiv konfrontation med dessa grupper har emellertid ofta varit möjlig. Arbetarkommittéernas utvidgade församlingar har nu en tämligen bred anslutning, också från arbetare på fabriker där dessa organisationer inte existerar. Denna utvidgning av arbetarkommittéernas massinflytande är den nya faktor, som har karakteriserat andra halvan av 1971 i förhållande till den föregående perioden.

3. Den senaste utvecklingen

Arbetarkommittéernas senaste utveckling har skett i förbindelse med den nya – och ännu rullande – vågen av avtalskamp och den politiska förändringen representerad av regeringen Andreotti.

Arbetarkommittéerna har uppstått som den absolut mest sammanhängande beståndsdelen bland vänsterrevolutionärerna på fabrikerna. Ur denna aspekt talade Genuamötet (som inkallats av järn- och metallarbetarnas fackföreningar september-oktober 1972 för information om plattformens krav) sitt klara språk: arbetarkommittéerna hade vunnit gehör trots de byråkratiska klassarbetarnas försök att utesluta dem.

Vid sidan av detta väntade det långa och intensiva agitationsarbetet på basis av en klassplattform. Under detta arbete uppnådde arbetarkommittéerna en mycket stor anslutning av tjugotals fabriksråd och församlingar. Ty de framstod som det enda organisatoriska alternativet, som var i stånd att med stor uppslutning bekämpa klassarbetet. Och därför framstod arbetarkommittéerna som den mest betydande samlingspunkten för de avantgarden som massivt tog avstånd från fackföreningstoppens förslag. I verkligheten blev dessa förslag avvisade av majoriteten av arbetarna inom järn- och metallindustrin i Milano, men också i hela det övriga Italien uppnåddes betydelsefulla resultat.

Järn- och metallarbetarnas kampberedda avantgarde demonstrerade också under informationsmötet, där omfattande jämlikhet hade trängt igenom som ett mål – ett mål som endast spridda grupper av revolutionärer agiterade för under 1967. Arbetarkommittéerna representerade ett instrument för ledningen av arbetarnas avvisande av klassarbetsplattformen. Det har inneburit ett språng framåt i deras inflytande i Milano, och har samtidigt skyndat på skapandet av arbetar-

kommittéer på andra platser: Torino (FIAT, Mirafiori och Rivalta), Rom etc.

Massmötet i Genua, som iscensatts av fackföreningsbyråkratin för att välja delegaterna uppifrån, blev helt uppenbart ett nederlag för dem. Plattformen och således toppens vilja ändrades med några mindre eftergifter för pressen från basen. Arbetarkommittéernas agitation omedelbart efter detta massmöte stödde sig på nödvändigheten av att de olika arbetarkategorierna samordnat genomförde en hård och intensiv kamp för att uppnå hela plattformen.

Vid järn- och metallarbetarnas liksom vid den kemiska industrins fackföreningsdemonstrationer upplevde man ganska ofta under sex månader en stor, ofta den allra största, uppslutning under arbetarkommittéernas banderoller. Det var i detta sammanhang arbetarkommittéernas samordningsorgan, som vi talat om ovan, skapades. Uppsvinget i arbetarkommittéernas inflytande och organisering löpte parallellt med en utökning av den politiska agitationen. Detta var resultatet av den politiska situationens säregenheter, av de repressiva försöken från regeringen Andreotti, av de växande levnadsomkostnaderna, angreppen på sysselsättningen, och av utvidgandet av kampfronten mot det sociala förtrycket speciellt på bostadsfronten.

Detta skapade möjligheter för att en stor del av proletariatet skulle förstå agitationen kring dessa frågor, och det svetsade dem samman i en enhetskamp i avtalsagitationen. Samtidigt är det klart att reformisterna försökte att lansera PCI på fabrikena igen genom en kraftig ”reformagitation”. Det gjorde de både för att undgå en alltför snabb ökning av den revolutionära styrkan på fabrikena, och för att utnyttja den frisläppta energin till press mot borgerskapets politiska apparat och för ett uppsving i den reformistiska kursen.

Arbetarkommittéerna utvidgade den politiska agitationen på fabrikena mot regeringen och dess repressiva initiativ, mot fascisterna, mot regeringens planerade förstärkning av polisen, mot de arrangemang mot arbetarna som regeringen hade planerat ifråga om strejkrätten och arbetstiderna, och mot det sociala förtrycket (som svar kom strejker och arbetarnas egen begränsning av hyran genom att betala in en hyra motsvarande 10% av lönen, kamp mot de höga levnadsomkostnaderna etc.). Denna utvidgning av agitationen befäste och stärkte arbetarkommittéernas inflytande ytterligare.

Den konkreta karaktär, som denna politiska agitation hade – arbetarkommittéernas ansats till att också utstaka riktlinjer för kampen kring de nämnda frågorna, vilket avspeglade kommittéernas ökade kapacitet – de aktuella politiska betingelserna och proletariatets ökade lyhördhet har möjliggjort en snabbare medvetandehöjning bland många medlemmar i de reformistiska organisationerna. Detta har skett sedan det öppnats väg för en konfrontation mellan dessa och arbetarkommittéerna om sociala och politiska frågor och inte längre bara om fackliga frågor. Denna medvetandehöjning var yttlig och följde klassarbetsorganisationernas linje.

Samtidigt började den högre grad av inflytande, som arbetarkommittéerna hade uppnått i Milano, att inte bara skapa möjligheter för ingripanden i de traditionella fackföreningsstrukturerna som ett rent opportunistiskt drag för att krossa fackföreningsbyråkratins maktmonopol. Den gjorde också ett sådant ingripande nödvändigt för att arbetarkommittéörelsen skulle kunna vidareutveckla sig. Ett aktivt ingripande från såväl Avanguardia Operaia som samordningsorganens och de enskilda arbetarkommittéernas sida, kom nu till uttryck i olika fackföreningsinstanser, i SAS, i zon- och provinsledningar.

Till slut får vi värdera de försök som arbetarkommittéerna gjorde för att skapa ett närmare förhållande till studentrörelsen, genom diskussioner mellan arbetarkommittéerna och de av studentrörelsens instanser som leddes av militanta revolutionärer. Diskussionerna rörde kampen, eftersom de senare – och inte de studenter som var vänner av fackföreningsbyråkratins pampar –

deltog i fabriks- och zonråden, speciellt vad gällde samordningen av arbetet för mobilisering etc. Detta arbete var delvis orsaken till att PCI tvingades försöka tränga in på skolorna (speciellt gymnasierna) och isolera ”Capannagruppen” och ställa den under fackföreningsbyråkratin.

Det faktum att avtalskampen har kommit igång och att mobiliseringen mot regeringen är i sitt första stadium ger inte utrymme för en precis, kortfattad förutsägelse för den framtida utvecklingen. Det som står fast är att arbetarkommittéerna befinner sig i en snabb utveckling. Och att den konkreta politiska karaktären hos deras agitation i denna fas, gör det möjligt att snabbt höja klassmedvetenheten och framför allt att utveckla det kampberedda avantgardet.

4. Nödvändigheten att kombinera fackföreningsfunktionerna och agitationen med skapandet av politiska kadrer.

Vi ska nu försöka att kort summera arbetarkommittéernas aktuella karakteristika och funktioner och peka på perspektivet för mellanperioden.

Förhållandet mellan Avanguardia Operaia och arbetarkommittéerna har bevarat de speciella drag, som redan lades fast 1968-69. AO arbetar via sina egna celler och egna medlemmar för att påverka och orientera arbetarkommittéerna, som inte är underordnade AO, utan står i ett självständigt förhållande och arbetar oavhängigt. Arbetarkommittéernas oavhängighet är förutsättningen för utvecklingen av deras medlemmar och deras karaktär av massorganisation, vilket endast delvis gäller för dem i den aktuella situationen, som vi har sett. Under Avanguardia Operaias ledning utövar arbetarkommittéerna dels en funktion för den politiska och ideologiska skolningen av de militanta och kommunistiska kadreerna, genom bredare politiska diskussioner och skolningskurser för kadern, dels en agitationsfunktion i samband med de olika politiska frågorna.

Som vi sett utvidgas arbetarkommittéernas fackföreningsaktivitet. Genom att framför allt koncentrera sig på agitation för en klassplattform, försöker arbetarkommittéerna utvidga sig mot organisering och ledning av fackföreningskampen via fabriksråden. Dessutom har de börjat förgrena sin aktivitet till den ”traditionella” fackföreningsstrukturen.

Det svarar mot en viktig utveckling av arbetarkommittéernas massinflytande. Inte desto mindre verkar det som om organiseringen och ledningen av fackföreningskampen via råden ännu bara utövas i en omfattning, som är begränsad av den italienska industrins produktionsförhållanden, konkurrenskraft etc. Att arbetarkommittéernas inflytande ökar, har inte medfört att de nu i mindre utsträckning har karaktär av minoritetsorgan. Undantag är några fabriker inom servicesektorn, fabriker med många tjänstemän och mindre fabriker, som emellertid har sina begränsningar. Inom storindustrin, där fackföreningsbyråkratins initiativ är särskilt konkreta, kan man inte vänta sig en liknande utveckling under en så relativt kort period.

I en fas då proletariats revolutionära parti inte existerar, är det å andra sidan oomtvistligt att revolutionärerna ser sin aktivitet i arbetarkommittéerna i ljuset av huvuduppgiften: skapandet av det revolutionära partiet.

De revolutionära måste under skolningen av de militanta kommunisterna vara speciellt uppmärksamma på arbetarkommittéernas politiska agitation och orientera arbetarkommittéernas fackföreningsaktivitet efter en sammanhängande klasslinje, som inte gör några som helst eftergifter för opportunistiska och fabriksisolerade idéer. Å andra sidan måste revolutionärerna inte sätta sig emot, utan stödja och leda arbetarkommittéernas tendens att lägga större vikt vid aktiviteter på fackföreningsplanet.

Oppositionen mot denna tendens riskerar att överta uppfattningen att arbetarkommittéerna ska ombildas till ”arbetarcirklar” för politisk och ideologisk diskussion och fullständigt överlåta

fackföreningsaktiviteten åt fackföreningarna och råden, eller att revolutionärerna endast ska gripa in i råden. Oppositionen mot arbetarkommittéernas tendens att utvidga sin fackföreningsaktivitet innebär att revolutionärerna skiljs från massorna, från massornas behov, förhoppningar och medvetenhet. Det skulle innebära arbetarkommittéernas fall och fiasko för planerna att skapa en klassrörelse och speciellt att skapa proletariats revolutionära parti.

Till slut har det, som vi sett, skett en utvidgning av den politiska agitationen, p.g.a. den konkreta karaktär, som det nu varit möjligt för den att tillägna sig. Det har haft positiv inverkan på såväl arbetarkommittéernas interna tillväxt som utvecklingen av deras inflytande på det proletära avantgardets politiska mognad. Dessutom har det varit viktigt för att fördjupa klyftan mellan de kampberedda bassektorerna och reformistiska och liknande organisationer.

5. Förhållandet mellan fackföreningarna och massarbetet.

Några revolutionära organisationer ser arbetet i fackföreningsorganisationerna som det centrala kriteriet på deras aktivitet i förhållande till proletariats. De föreställer sig att de kan rekrytera militanter, skapa erfarenheter av avancerad kamp, när situationen är som lämpligast i fabrikena, och gripa in på fackföreningsmöten och -kongresser i propagandasyfte. Resultatet av denna aktivitet har hittills varit ytterst begränsad p.g.a. styrkeförhållandet mellan de revolutionära och fackföreningsapparaten, p.g.a. de byråkratiska och repressiva metoder som den har utvecklat internt i fackföreningarna och p.g.a. den mycket starka begränsning som basaktiviteten har i de ”traditionella” fackföreningsstrukturerna (SAS o.s.v.) – där det dessutom i allmänhet är de medlemmar, som går in för klassarbetspolitiken som har övervikt och är dominerande – och till slut p.g.a. den byråkratiska karaktären i förhållandet mellan fackföreningar och arbetarmassorna.

Den springande punkten är, att de ovannämnda maktförhållandena tvingar de revolutionärer som väljer fackföreningsarbetet som huvudkriterium, att dämpa eller avstå från en oberoende facklig massagitation. Detta är opportunistens verkliga grund i de grupper som har arbetar på det sättet.

Avanguardia Operaia och andra revolutionära organisationer har däremot orienterat sig mot massagitation kring frågor som rör arbetarnas omedelbara försvar mot utsugningen. De har fört en öppen polemik mot fackföreningarnas klassarbetspolitik – en oundgänglig förutsättning för den politiska skolningen av ett kampavantgarde – och har således handlat oberoende av fackföreningsorganisationerna, åtminstone på det agitatoriska planet.

Denna aktivitet främjas av arbetarkommittéerna förutom att den främjas direkt av de politiska organisationerna. Att överlåta den självständiga fackliga diskussionen på fackföreningarna, att göra arbetarkommittéerna till ”arbetarcirklar” för politiska och ideologiska diskussioner, att utöva all fackföreningspraktik endast via fackföreningsstrukturerna, är ett felaktigt sätt att lösa problemet med nödvändigheten av en självständig fackföreningsagitation, eftersom den uppfostrar arbetarkommittéernas militanta arbetare till att uppfatta de politiska och fackliga plikterna åtskilda. Och detta ligger långt från förståelsen av det, som i realiteten är en ”masslinje” i förhållande till proletariats. Att låta den fackliga diskussionen utvecklas utestängd från den politiska ”helhetsorganisationen”, innebär å andra sidan en diskussion som bara är propagandistisk. Och det innebär att uppfostra de militanta till att förakta det dagliga fackföreningsarbetet.

I början av revolutionärernas aktivitet gentemot arbetarklassen finns det därför en brist på överensstämmelse mellan deras utvecklingsmöjligheter och det löpande arbetet i fackföreningarna. Det rör sig om en avspegling av det mest ofördelaktiga styrkeförhållandet mellan revolutionärerna och fackföreningsapparaten. Man kan emellertid inte generalisera utifrån denna brist på överensstämmelse och ännu mindre kalla den ett tecken på styrka. Men man ska inte

heller låtsas som om den inte existerar genom att rapa Lenin-citat, som gäller ett kommunistiskt partis arbete i reformistiska och reaktionära fackföreningar, baserat på en lagbunden och opportunistisk praktik.

I revolutionärernas första period av närmande till arbetarklassen innebär löpande arbetet, att varje initiativ som revolutionärerna på fabrikena ämnar ta för att försvara proletarietets omedelbara intressen utifrån en klassfackföreningslinje, måste gå genom diskussioner med fackföreningsapparaten och dess anhängare i ett mycket ofördelaktigt styrkeförhållande. Dessa initiativ måste dessutom presenteras i en välanpassad och lösryckt form, och de måste läggas fram i falska vändningar för att över huvud tas upp till diskussion. Därefter måste de genomgå långa och grundliga undersökningar och försvaras mot öppna och dolda motangrepp. Ty de löper hela tiden risken att bli totalt omarbetade, i realiteten helt urvattnade eller åtminstone hållna tillbaka i förhållande till de händelser som drev fram dem.

På det sättet blir revolutionärerna i verkligheten utestängda från att försvara proletarietets omedelbara intressen. Och när revolutionärerna öppet eller indirekt kränker fackföreningsdisciplinen blir det lätt för fackföreningsbyråkratin och dess trofasta att förr eller senare isolera dem. Kort sagt: dessa revolutionärer är utsatta, därför att de inte har presenterat sig för massorna med sina krav och inte har engagerat sig i försvaret av kraven.

Den aktivitet som framför allt har utvecklats inom fackföreningarna – med all nödvändig taktiskt försiktighet – utesluter således en parallell aktivitet för att utveckla en preciserad kritik bland fabrikenes arbetare, en kritik av fackföreningarnas klassarbetspolitik.

Allt detta innebär, att försöket att framför allt arbeta i fackföreningarna för ett hårt klassförsvar för proletarietets omedelbara intressen, förhindrar den grundläggande aktiviteten kring själva kampen mot fackföreningarnas klassarbete, och därmed den allra minsta agitation bland massorna om klassteman och klassfackföreningsplattformar. Det förhindrar också den politiska och ideologiska skolningen av militanta revolutionära kärnor, som inför alla arbetarna på fabriken representerar dessa teman och plattformar. Och det hindrar faktiskt en systematisk politisk massagitation utövad av den kärna, som har uppnått förtroende bland arbetarna.

Det revolutionära arbete, som framför allt försiggår i fackföreningarna och utkämpar Don Quixote-artade slag, får till slut en dåligt uppfostrande och mystifierande funktion inför proletarietets kampberedda avantgarde. Ty dess medvetenhet är borgerlig och det skiljer politisk och facklig aktivitet åt på samma sätt som revisionisterna och fackföreningarna. Och detta leder till tankegången att massinitiativ kring de frågor, som massorna upplever och känner, också för revolutionärerna är något sekundärt, och inte det fundamentala i den politiska aktiviteten, och att denna typ av initiativ därför kan offras till fördel för andra utifrån ett abstrakt ideologiskt val. Detta överbevisar dem om att de olika episoderna av klassarbete är felsteg, att byråkratin är en defekt och inte ett nödvändigt uttryck för en fackföreningspolitik och revisionism, som helt igenom är borgerlig. Allt detta bromsar och avbryter således utvecklingen av proletarietets kampberedda avantgardes medvetenhet. Revolutionära Don Quixoteaktioner i fackföreningarna hämmar och fördröjer i realiteten skapandet av en arbetarrörelse på klassbasis. I denna fas måste dessa försök gå via upprättandet och stärkandet av arbetarkommittéer.

Å andra sidan har vi framställt övergångskaraktären i vår uppfattning. På ett visst stadium i vänsterrevolutionärernas utveckling tar sig deras yttre utveckling uttryck i initiativ i borgerlig riktning i fackföreningarna. Det rör sig inte om att utveckla en taktik baserad på självständig fackföreningsagitation bland massorna för arbetarkommittéerna och råden som bärande strukturer av klasssyndikalismen. Det rör sig i stället om att förstå att det ändrade styrkeförhållandet mellan

revolutionärer och reformister i arbetarklassen inte bara gör det möjligt, att en sådan taktik sätts i verket i förbindelse med ett löpande arbete i fackföreningarna, utan dessutom kräver att det sätts i verket just till följd av en självständig aktivitet från basen. Man kan t.ex. tydligt se Gramsci-uppfattningen (1923-25) i agitationskommittéerna, i råden och i arbetet i CGIL. Men det är ingen tillfällighet, att det är i Milano – där vänsterrevolutionärerna är mest framträdande och där arbetarkommittéerna existerar på fabrikerna – som revolutionära initiativ har börjat artikulera sig inom några fackföreningsstrukturer, om än i begränsad omfattning.

Under de senaste två åren har ideologin om ett löpande arbete i fackföreningarna gripit omkring sig i samband med det stigande antalet katastrofala erfarenheter, som nåtts av övervägande dogmatiska revolutionära organisationer. Dessa erfarenheter karakteriserades å ena sidan av försöken att arbeta på fabrikerna oberoende av fackföreningarna och i polemik med dem, och å andra sidan av antirevisionistisk agitation och antiklassarbetsagitation helt och hållet i ideologiskt syfte. Detta var en agitation som helt bortsåg från den reella medvetenhetsnivån och från proletariatets omedelbara problem. För arbetarna framstod det mycket ofta som om dessa grupper angrepp arbetarrörelsens organisationer utan reell grund. De tog därför avstånd från dem. När dessa gruppers medlemmar ser sina organisationer bryta samman och försöker analysera orsakerna till deras fiasko, kastar de ut barnet med badvattnet och går från en ytlig hållning till den prakticismiska opportunisten och den därav följande teoreticismen.

De, som menade att den löpande aktiviteten i fackföreningarna skulle utgöra den dominerande aktiviteten, hade tre huvudargument just då: 1) den hållning som Lenin uttrycker i Radikalismen, kommunismens barnsjukdom, 2) utvecklingen av vänsterfackföreningsflygeln och 3) proletariatets enhetssträvanden, som skulle vara motiv till att avvisa de erfarenheter som låg utanför och bröt med ”deras” organisationer, på det sätt som t.ex. arbetarkommittéernas erfarenheter gjorde.

Del två: Den leninistiska uppfattningen av förhållandet avantgarde/massa och arbetarkommittéerna

5. Den leninistiska uppfattningen av förhållandet avantgarde/ massa, förvanskningarna av den och halvleninistiska uppfattningar.

1. Lenins uppfattning om fackföreningarnas funktion

Vi ska nu analysera Lenins uppfattning om förhållandet mellan parti och fackförening och mellan ekonomisk och politisk kamp. Dessa uppfattningar är alltid fundamentala för att förstå hur marxist-leninister bör förverkliga förhållandet mellan de politiska "helhetsorganisationerna" och massorganisationer av skilda slag, alltså också arbetarkommittéerna och aktiviteten på fabrikena i allmänhet.

Som Lenin skriver: "Mer än en gång har arbetarpartierna i de olika länderna ställt sig själva frågan, om man i en avgörande situation bör vara mer uppmärksam på proletariatets ekonomiska kamp eller på proletariatets politiska kamp. Men den generella principfrågan består ständigt i de termer den ställts av marxismen. Den övertygelsen att en klasskamp allenast och nödvändigtvis måste förena den politiska och den ekonomiska kampen har trängt in i socialdemokratins kött och blod helt och hållet".¹

1908, året efter det att Lenin slog fast sin partiuppfattning i omtryckningen av 1902 års Vad bör göras? (förord till samlingen Tolv år), skrev han en essä med titeln Fackföreningarnas neutralitet i polemik med socialrevolutionärernas anarko-syndikalistiska uppfattningar och mensjeviken Plechanovs uppfattning.

Lenin svarade Plechanov, teoretikern bakom fackföreningarnas "neutralitet" inför de politiska frågorna och fackföreningarnas oberoende av partiet: "I varje kapitalistiskt land existerar ett socialistiskt parti och fackföreningar, och det är vår uppgift att definiera det fundamentala förhållandet mellan dessa. Borgerskapets klassintressen skapar oundvikligen en tendens att förvisa fackföreningarna till en ytlig begränsad aktivitet på basis av den existerande ordningen och förhindra dem att etablera någon form av förbindelse med socialismen; och teorin om neutraliteten är dessa borgerliga förhoppningars ideologiska klädedräkt. På det ena eller det andra sättet lyckas det alltid revisionstema att bana sig väg in i de socialistiska partierna..."

"Naturligtvis kunde fackföreningarna förhålla sig neutrala under arbetarnas politiska och fackliga rörelses begynnelsefas som ett medel att utvidga den nyfödda basen för proletariatets kamp i en epok, när den var relativt lite utvecklad, och borgerskapet ännu inte systematiskt grep in i fackföreningarna. Under den aktuella perioden är det redan uteslutet att försvara fackföreningarnas neutralitet sett utifrån den internationella socialdemokratins synvinkel. Man kan bara le när man läser Plechanovs påstående om, att 'också Marx nu skulle vara för fackföreningarnas neutralitet i Tyskland', framför allt för att ett sådant argument är baserat på en kortsynt tolkning av ett enda Marx-'citat', och på åsidosättandet av helheten i Marx 'klargörande och hela andan i hans lära...'"

"Man säger – och Plechanov baserar sig framför allt på detta – att neutraliteten är nödvändig för att förena alla de arbetare, som förstår nödvändigheten av att förbättra sina materiella förhållanden. Men de, som säger detta, glömmer att det aktuella stadiet av klassmotsättningarnas

¹ A protest by russian socialdemocrats, 1899, *Collected Works* vol 4, s. 171

utveckling oundvikligen, oomtvistligt medför 'politiska divergenser' också när det gäller att besluta hur dessa förbättringar ska uppnås inom det nuvarande samhällets ramar. Teorin om fackföreningarnas neutralitet medför (till skillnad från den teori, som proklamerar nödvändigheten av en tät förbindelse med den revolutionära socialdemokratien) oundvikligen att man föredrar att uppnå förbättringar med medel, som representerar en försvagning av proletarietets klasskamp.”

Arbetarrörelsens allmänna erfarenheter har helt och hållet bekräftat Lenins uppfattning. De nuvarande ”fackföreningsneutralitets”-ideologerna är de ledande revisionisterna och socialdemokraterna i arbetarpartierna och fackföreningsbyråkratierna. Från dem kommer de nuvarande tendenserna att, som Lenin sa ”förvisa fackföreningarna till en ytlig begränsad aktivitet på basis av den existerande ordningen och förhindra dem att etablera någon form av förbindelse med socialismen.”

Vilka förbindelser som i allmänhet uppstår mellan fackföreningarna och socialismen har påpekats i början av Fackföreningarnas neutralitet. I polemik med mensjevikerna fastslår Lenin att ”hela vårt parti har nu erkänt, att det är nödvändigt att arbeta i fackföreningarna – inte i neutralitetsanda, utan för ett starkare närmande mellan fackföreningarna och Det Socialdemokratiska Partiet. Det har också accepterats, att denna förbindelse mellan parti och fackföreningar uteslutande måste etableras genom socialdemokraternas aktivitet inom fackföreningarna, och att det är nödvändigt att skapa illegala fackföreningar, när det inte finns möjlighet till legala...”

”Den höga utvecklingsgrad av klassmotsättningar, som blivit akuta i alla länder den senaste tiden, de erfarenheter som under många år gjorts i Tyskland, där neutralitetspolitiken har stärkt opportunisten i fackföreningarna utan att på något sätt motverka, att det har uppstått åtskilliga kristna och liberala fackföreningar, vilka utgått från ett bestämt läger i proletarietets kamp, ett läger som kräver enhetsaktioner och överensstämmelse mellan fackföreningar och det politiska partiet (masstrejken och det väpnade upproret under ryska revolutionen som möjlig modell för en västlig proletär revolution), allt detta har definitivt ryckt undan varje fundament för neutralitetsteorin.”

Senare i polemiken mot socialrevolutionärerna tillägger Lenin: ”För att krångla till denna ytterst klara fråga har socialrevolutionärerna på det mest underhållande sätt förvirrat fackföreningarnas självständighet i den ekonomiska kampen och deras partioavhängighet. De skriver, att Stockholmskongressen har uttryckt sig klart också med avseende på fackföreningarnas autonomi (partioavhängighet), det vill säga, att den har tagit avstånd från såväl bolsjevikernas som mensjevikernas synpunkt”. Detta är härlett ur följande mening i en resolution från Stockholmskongressen: ”Dessa två organisationer (parti och fackförening) har var sitt aktionsfält, som svarar mot deras natur, inom vilket de bör uppträda helt självständigt. Men utöver detta existerar ett fält, som utvidgar sig allt mer, o.s.v...” ”Likväl fanns det förvirrade själar, som blandade samman detta krav på fackföreningsautonomi (inom ett aktionsfält som svarar mot deras natur) med frågan om fackföreningarnas partioavhängighet och deras starka närmande till partiet på det politiska fältet och de 'revolutionära socialisternas uppgifter:

På så sätt har våra socialrevolutionärer fullständigt ändrat den fundamentala principfrågan om värderingen av 'neutralitets'-teorin, som tjänar till att stärka borgerskapets inflytande över proletarietet.”

För övrigt underströk Lenin redan 1907 i Förord till samlingen Tolv år att: ”Det intensivaste närmande mellan fackföreningar och parti är den enda riktiga principen. Tendensen att närma och knyta fackföreningarna till partiet bör vara vår politik, och det är nödvändigt att vi understryker det med skärpa och konsekvens i all vår propaganda och agitation och i de organisatoriska aktivi-

teterna för att undgå att falla tillbaka till ett rent och skärt 'godkännande' och utan att stöta ut dem, som är oeniga med fackföreningarna.”

Lenins syn på förhållandet mellan parti och fackförening har ett stort värde inte bara för den speciella historiska fas i Ryssland och Europa, som Lenin levde och arbetade i. Lenin återupplivade nödvändigheten av en tät förbindelse mellan parti och fackförening, mellan socialism och fackförening, alltså nödvändigheten av att fackföreningarna är politiskt beroende av partiet p.g.a. den höga grad av utvecklingen av klassmotsättningarna i alla länder, en direkt och oundviklig konsekvens av kapitalismens utveckling till imperialism. Det är dessutom uppenbart att Lenins uppfattning att förhållandet mellan parti och fackförening också äger giltighet för förhållandet mellan parti och andra former av arbetarinstitutioner, som i likhet med fackföreningarna har uppstått för att fylla den ena eller den andra speciella funktionen eller samtliga funktioner i arbetarklassens kamp.

I kapitel 6 av *Radikalismen, kommunismens barnsjukdom* (1920) skrev Lenin dessutom i polemik med de tyska ”radikaler”, som utan vidare uteslöt, att kommunisterna skulle arbeta i de reaktionära fackföreningarna:

”För att klargöra detta, vill jag utgå från vår egen erfarenhet – i enlighet med den allmänna planen i denna artikel, som har till uppgift att på Väst Europa tillämpa det, som är allmänt tillämpligt, av allmän betydelse och allmänt obligatoriskt i bolsjevismens historia och nutida taktik.

Inbördesförhållandet mellan ledarna, partiet, klassen och massorna och samtidigt även den proletära diktaturens och det proletära partiets förhållande till fackföreningar framträder för närvarande hos oss konkret i följande form. Diktaturen genomföres av det i sovjeterna organiserade proletariatet, som ledes av bolsjevikernas kommunistiska parti, vilket enligt den senaste partikongressens (april 1920) uppgifter äger 611.000 medlemmar. Medlemsantalet har både före och efter Oktoberrevolutionen starkt fluktuerat och har förut, t.o.m. 1918 och 1919, varit betydligt lägre. Vi fruktar en alltför stark utvidgning av partiet, ty vid ett regeringsparti strävar oundvikligen karriärjägare och bedragare, som endast förtjänar att skjutas, att klamra sig fast.

Partiet, som årligen samlas till kongress (på den sista: 1 representant för vart tusental medlemmar), ledes av en på kongressen vald centralkommitté på 19 personer, och det löpande arbetet i Moskva måste utföras av ännu mindre kollegier, nämligen den så kallade 'Orgbyrå' (Organisationsbyrå) och 'Politbyrå' (Politiska byrå), vilka väljes på plenarsammanträdena inom Centralkommittén och består av fem CK-medlemmar vardera. Här har vi således den mest påtagliga 'oligarkin'. Ingen enda viktig politisk eller organisatorisk fråga avgöres av en enda statsinstitution i vår republik utan ledande anvisningar av partiets centralkommitté.

Partiet stödjer sig i sitt arbete direkt på fackföreningarna, vilka nu enligt uppgifterna från sista kongressen (april 1920) räknar över 4 miljoner medlemmar och formellt är partilösa. Faktiskt består alla ledande institutioner inom det stora flertalet fackförbund och främst naturligtvis det fackliga allryska centrum eller byrå (VCSPS – Sovjetunionens fackliga centralråd) av kommunister och genomför alla partiets direktiv. Således erhålles i det stora hela en formellt icke kommunistisk, elastisk och jämförelsevis bred, oerhört märkt proletär apparat, genom vilken partiet är intimt förbundet med klassen och massan och medelst vilken klassens diktatur under partiets ledning genomföres. Styra landet och genomföra proletariatets diktatur utan den intimaste förbindelse med fackföreningarna, utan deras entusiastiska stöd, utan det mest självupppoffrande arbete från deras sida inte bara i det ekonomiska utan även i det militära uppbyggnadsarbetet

skulle vi naturligtvis inte kunnat i två och ett halvt års tid eller ens i två och en halv månader.

Förbindelsen med 'massorna' genom fackföreningarna anser vi vara otillräcklig. Praktiken har under revolutionens gång hos oss skapat en sådan institution som partilösa arbetar- och bondekonferenser – och vi försöker helt och fullt understödja, utveckla och utvidga den för att kunna följa massornas stämningar, närma oss dem, svara på deras förfrågningar och föra fram de bästa personerna till statsämbeten o.s.v.

Dessutom utföres naturligtvis allt partiets arbete genom sovjeterna, vilka sammansluter de arbetande massorna utan yrkesbegränsningar. Sovjeternas kretskongresser utgör en demokratisk institution, vars motsvarighet ännu aldrig förekommit ens i den borgerliga världens bästa demokratiska republiker, och genom dessa kongresser (som partiet söker följa så uppmärksamt som möjligt) samt likaledes genom att klassmedvetna arbetare ständigt beordras till alla slags befattningar på landsbygden, förverkligas proletariats ledande roll gentemot bönderna, förverkligas stadsproletariats diktatur och den systematiska kampen mot de rika, borgerliga, exploaterande och spekulerande bönderna o.s.v.

Sådan är den proletära statsmaktens allmänna mekanism, betraktad 'ovanifrån', med hänsyn till diktaturens praktiska förverkligande. Läsaren kan, får man hoppas, förstå, varför en rysk bolsjevik, som är förtrogen med denna mekanism och som iakttagit, hur denna mekanism under loppet av 25 år vuxit upp ut små, illegala, underjordiska cirklar, inte kan undgå att finna allt tal om 'ovanifrån' eller 'nedifrån', ledarnas diktatur eller massans diktatur o.s.v. vara löjligt barnkammarjoller, något i stil med en tvist om människan har mest nytta av vänstra foten eller högra handen.”²

Vi ska nu försöka skapa en syntes av Lenins teorier om förhållandet mellan parti och fackföreningar (och arbetarorganisationer av skilda slag över huvud taget) och förhållandet mellan ekonomisk och politisk kamp. Detta har betydelse för oss för förhållandet mellan arbetarkommittéer och de politiska organisationerna.

Lenin påpekar att fackföreningarna har en speciell roll i klasskampen (agitation och ekonomisk kamp), och på denna nivå är de självständiga. Det är ingen mening i att partiet utnyttjar sin ställning till att gripit in i fackföreningarnas demokratiska beslutsprocess, när taktiken i förhållande till de uppställda kraven ska läggas fast. De revolutionära marxisterna ingår i denna process i sin egenskap av föreningsmedlemmar, underställda sina politiska organisationers allmänna direktiv. Deras inflytande kommer att stiga, om de är i stånd att ställa sig i spetsen för proletariats omedelbara aktioner för sina krav. Partiet påverkar och leder fackföreningarna politiskt. Den politiska ledningen av fackföreningarna från partiets sida utvecklas av revolutionärernas organiserade aktiviteter i fackföreningarna. Revolutionärerna lyckas bli erkända som ledning, om de konkret kan demonstrera, att de mest konsekventa och kampberedda försvararna av såväl arbetarnas allmänna som mindre och ögonblickliga intressen. Lenin uteslöt att partiets ledning av fackföreningarna kunde vara något annat och mer än ett inflytande på dem och ett politiskt ledningsförhållande. Han uteslöt således, att förhållandet kunde antaga formen av ett direkt och organiserat beroende (t.ex. att partiet utmanade fackföreningsledare). Förhållandet parti-fackförening uppfattade Lenin på detta sätt, vilket står i fullständig motsättning till t.ex. revisionisternas uppfattning, som har resulterat i CGILs direkta beroende av PCI genom strömmen av kommunistiska fackföreningsfunktionärer.

Lenin påpekar till slut hur den stela åtskillnaden mellan ekonomisk och politisk kamp kan undgås: genom den revolutionära ledningen av fackföreningarna. En fackförening är en ” klass-

² Radikalismen, kommunismens barnsjukdom, 1920, *Valda Verk* vol II s. 383-386

fackförening” om den leds av revolutionära marxist-leninister. En sådan ledning innebär oundvikligen att fackföreningarna inte får reduceras till att bara vara ett instrument för proletariats omedelbara krav. Därför bör fackföreningar, som ett resultat av revolutionärernas handlingar i dessa organisationer, bli ett agitationsinstrument såväl för den ekonomiska som den politiska kampen och vara skola i kommunismen på massnivå och skolningsplats för kommunistiska kadrer. På detta sätt visar Lenin den mest korrekta vägen för att undgå såväl revisionismens tarvliga ekonomism (”Borgerskapets intressen skapar oundvikligen en tendens att begränsa fackföreningarna till en tarvlig aktivitet”) som anarko-syndikalismens ekonomiska äventyr.

2. Att arbeta ”där massorna är” och att arbeta i fackföreningarna.

Lenins påstående i *Radikalismen* används likväl ofta internt på vänsterkanten på ett sätt, som skulle kunna framstå som ovedersägligt för varje militant marxist-leninist, för att understödja opportunistiska teser om nödvändigheten av, att revolutionärerna framför allt ägnar sig åt de löpande aktiviteterna i fackföreningarna. I realiteten är denna användning av Lenins uppfattning i *Radikalismen* och av de kommunistiska erfarenheterna i Europa under första halvan av 20-talet fullständigt meningslös. Detta är att reducera Lenins uppfattning till stereotypa formler, om man fullständigt bortser från den allmänna politiska bilden, som hans uppfattning måste sättas i relation till.

I 20-talets Europa rådde en förrevolutionär situation, med allmänna politiska och sociala kriser och oktoberrevolutionens färska exempel. De arbetarmassor, som var knutna till klassarbetsfackföreningar av olika tendenser, avlägsnade sig snabbt från borgerskapets inflytelsesfär och närmade sig kommunismens. Samtidigt gick de mest återhållsamma arbetarna, som inte tidigare hade varit knutna till fackföreningarna, in i dessa massor och blåste nytt liv i basstrukturerna. Det gällde därför att ställa upp en taktik, som passade in i detta sammanhang, och kampen i klassarbetsfackföreningarna hörde dit. Också försvarsideologin för de opportunistiska positionerna får det svårt att visa, att situationen i Italien idag är nära besläktad med situationen i Europa i början av 20-talet.

I det kommunistiska lägret i Italien idag finns en tendens till att en minoritet av proletariats avantgarde flyttar på sig. De traditionella fackföreningarna lever sitt byråkratiska liv relativt fredligt. Det är framför allt funktionärerna och dessas förtrogna, plus ett rätt begränsat antal kampberedda medlemmar, som deltar i arbetet, åtskilt från massorna och från det kampberedda avantgardet. Sagt på ett annat sätt: krisen i förhållandet mellan reformism, revisionism och klassarbetsyndikalism å ena sidan och proletariats avantgarde å den andra sidan, är inte bara på begynnelsestadiet. Den utvecklar sig också långsamt. Det är en återspeglning av det faktum att Italien inte genomlever en omvälvande period av akuta sociala kriser, där större delen av proletariatet sätter sig i rörelse, utan en period där klasskampen ständigt framför allt uttrycker sig på fackföreningsnivån, som är en återhållsam nivå. Massorna upplever sina egna problem i ljuset av de omedelbara kraven och visar en tendens till att utvidga kampen till den politiska kampens område. Den tendens som idag manifesterar sig under avtalskamperna är ganska tvekan.

Dessutom fanns det kommunistiska partier som kunde föra kampen i klassarbetsfackföreningarna i början av 20-talet. Även om dessa partier var av begränsad storlek, organiserade de dock en sammanhängande sektor av proletariats avantgarde. Idag finns det bara ett knappt märkbart samband mellan de revolutionära organisationerna. Och även om de har förankring i proletariatet, organiserar de bara avantgarden i relativt liten omfattning och inte ens i hela landet.

Men varur härleder man då nödvändigheten av, att revolutionärerna framför allt bör utöva en

löpande aktivitet i fackföreningarna i denna relativt stabila situation och den därav följande relativa stabiliteten i förhållandet mellan fackföreningsstrukturerna för klassarbete och de proletära massorna? När dessutom maktförhållandet inom proletariatet mellan reformismen, revisionismen och fackföreningarnas klassarbete å ena sidan och revolutionärerna å andra sidan är till mycket stor fördel för de förstnämnda? Man härleder det inte ur något, som utslutande är till fördel för klassarbetspolitiken och saboterar och försinkar mognadsprocessen hos proletariatets avantgarde och skapandet av en klassrörelse. Vad var det således Lenin pekade på i Radikalismen, vad finns det i anvisningarna som avslöjar betydelsen av och den centrala punkten i att ”utöva aktivitet, där massorna finns”?

Avanguardia Operaia är av den uppfattningen, att Lenins anvisningar angående revolutionärernas aktivitet i fackföreningarna bara kan överföras konkret till den aktuella italienska situationen på ett sätt. Det sker genom att ökad vikt läggs vid de självständiga arbetarorganisationernas politiska och fackliga agitation inför arbetarmassorna och genom Avanguardia Operaia-medlemmars praktik i basradsstrukturer med de mål och under de former, som vi redogjort för i stora drag. Denna agitation och praktik underordnas de fackföreningensinitiativ, som är mest uppenbara och motsättningsfyllda och som bara kan förekomma där vänsterrevolutionärerna är bäst förankrade i proletariatet. Det är svårigheten med denna underordning – p.g.a styrkeförhållandet mellan revolutionärerna och fackföreningsbyråkratin – som bör vara avgörande för graden av försiktighet när nya initiativ påbörjas.

Det är betecknande för den åtminstone delvis opportunistiska användningen av Lenins *Radikalismen*, att anhängarna av de opportunistiska linjerna gentemot aktiviteterna i fackföreningarna idag ”glömmer”, att Kommunistiska Internationalen parallellt med arbetet i de borgerliga fackföreningarna på 20-talet, grundlade Den Röda Fackföreningsinternationalen. Den grundlades som en taktisk yttring i överensstämmelse med situationen i de olika europeiska länder, där upplösningen av det reformistiska och borgerliga herraväldet över stora delar av proletära grupper var mycket framträdande och där den löpande aktiviteten i fackföreningarna konkret hade visat sig inte leda till någonting. Opportunismens ideologer ”glömmer” att de europeiska kommunistiska massornas fackföreningsaktivitet i början av 20-talet i stor omfattning indelades i olika led som svarade mot de olika konkreta situationerna. Några av leden var t.ex. agitationskommittéerna i Italien. Dessa kommittéers uppgifter var likartade om inte identiska med arbetarkommittéernas aktuella uppgifter.

Denna ”glömska” tjänar också till att upprätthålla en helt missvisande uppfattning om de fackföreningsstrukturer, som det revolutionära partiet ska stödja sig på: de opportunistiska ideologerna har redan beslutat, att det måste röra sig om en rörelse inom de nuvarande fackföreningarna, så mycket som de redan är upptagna med att skapa ”röda rörelser” eller stärka vänsterflygeln inom fackföreningarna. Inte ens de mer seriösa bland anhängarna påpekar motiven. Vänsterflygeln inom fackföreningarna, vilken de stöder, tycks ha vad man kunde kalla naturliga motiv till att bli kvar inom de existerande fackföreningarna. Varför? Det är möjligt att det inte generade någon i CGILs, CISLs, PCIs, PSIs eller DCs topp. Och varför generade det inte någon? Låt oss för våra kamrater påpeka dilemmat mellan FIOM-ledaren Trentins inträde i rörelsen och nedläggningen av det västerorienterade FIM. I verkligheten är det inte möjligt att idag definiera den form de fackföreningsstrukturer, som kommer att flankera det framtida revolutionära partiet, kommer att anta. Det är omöjligt eftersom försöken att skapa partiet ännu är på fosterstadiet, och eftersom det kommer att ta lång tid att skapa det. En lång period inte bara med revolutionära aktiviteter, utan också med hård klasskamp, under vilken proletariatets avantgarde får en rad erfarenheter, som är nödvändiga för att nå medvetenhet och kunskap.

3. den spontana ekonomismen bland arbetarna och fackföreningarnas klassamarbete.

Proletariatets har en tendens att gå till aktion mot kapitalet inom de nuvarande produktionsförhållandenas gränser. För att försvara sig mot kapitalets fortlöpande initiativ för att öka utsugningen, söker det att förbättra sina egna löne- och arbetsförhållanden. Därmed angriper proletariatet inte kärnan i det borgerliga produktionsförhållandet, som bara kan ödeläggas i samband med en total klasskamp – en klasskamp som ställt målet att krossa hela det borgerliga samhället och först och främst den borgerliga staten.

Å andra sidan bibringar den ekonomiska kampen delar av proletariatet den övertygelsen, att en reell förbättring av dess egna förhållanden medför att utsugningen elimineras och därmed utsugarklassen. Som Lenin skriver: ”Arbetarnas klassmedvetenhet innebär arbetarnas förståelse för, att det enda medlet för att förbättra deras egna förhållanden och uppnå sin egen frigörelse är kampen mot kapitalistklassen och ägarna av de stora fabriker och andra företag. Arbetarnas klassmedvetenhet innebär dessutom förståelsen för, att alla arbetare i ett givet land är lika och solidariska, att alla arbetare utgör en klass, som är klart skild från de övriga sociala klasserna. Slutligen innebär arbetarnas klassmedvetenhet, att arbetarna förstår, att de för att uppnå sina egna mål nödvändigtvis måste erövra inflytandet över statens affärer, på samma sätt som jordägarna och kapitalisterna har gjort och alltjämt gör.”

”Och hur får arbetarna förståelse för allt detta? De får den oupphörligen genom just den kamp, som de börjar föra mot ägarna och som hela tiden utvecklar sig allt hårdare och drar in ett allt större antal arbetare i takt med att de stora fabriker och verkstäderna utvecklar sig.”³

Allt detta medför inte att proletariatet automatiskt övergår från den ekonomiska kampen till enhetsklasskampen. Utvecklingen av enhetsklasskampen, som har proletariatets diktatur som mål, kräver att proletariatets avantgarde tillägnar sig marxism-leninismen och skapar det revolutionära partiet, och det kräver revolutionärernas politiska makt över fackföreningarna.

I annat fall – när fackföreningarna är dirigerade av reformister, eller proletariatets revolutionära parti inte existerar (den nuvarande situationen i Italien) – utvecklar fackföreningarna en aktivitet, som håller sig inom den löpande produktionens gränser, och en strategi som upprätthåller och utvecklar det kapitalistiska systemet. I denna situation får klasskampen arbetarna att mogna, men mycket långsamt: för det första p.g.a. den revolutionära medvetenhets- och bildningsprocessen, för det andra p.g.a. klasskampens återhållna karaktär, ett resultat av klassarbetsledningens inflytande.

I Italien är vi inne i en mycket *förlängd* period av bred och militant fackföreningskamp. Under dessa förhållanden har det å ena sidan utvecklats en motsättning mellan klassarbetspolitiken och dess organ. Å andra sidan har det p.g.a. klassmedvetenheten utvecklats en tendens i delar av det mest militanta proletariatet att inte blott föra en ekonomisk kamp för att försvara klassens egna materiella existens, utan också att sätta sig i rörelse för att utveckla en klasskamp, som har som mål att krossa kapitalismen. Och det har utvecklats en tendens att uppfatta denna kamp som det enda medlet att definitivt förbättra proletariatets materiella existens. Den organiserade arbetarrörelsen har i mer än tio år bundit arbetarna vid den tarvligaste, mest uppslitande och perspektivlösa ekonomism. Det har gått upp för en del av avantgardet, att den organiserade arbetarrörelsen är spänd framför den borgerliga ekonomismens vagn och är reducerad till revisionisternas och socialdemokraternas parlamentariska idioti.

³ Draft and explanation of a programme for the social-democratic party, 1895-96, *Collected Works* vol 2, s. 95 ff.

Den ovannämnda motsättningen avspeglar ett begynnande medvetenhetstryck från proletariats sida mot klassamarbetspolitiken ledd av den organiserade arbetarrörelsen och fackföreningarna. Dessa försöker reducera proletariats aktivitet till de ekonomiska förhållandena, och därför hålla igen på kraven och splittra upp proletariats ekonomiska aktioner.

Dessa överväganden ger en infallsvinkel mot en viktig fråga, som direkt har förbindelse med det sätt, på vilket arbetarkommittéerna har uppstått, och det nödvändiga innehållet i deras handlingar. Vi menar att det vore helt fel att påstå, att den ekonomism, som alltjämt karakteriserar en stor del av proletariats handlingar, skulle vara en ren och skär återspeglning av det spontana, ovetenskapliga sätt, på vilket de inlett kollisionen med det kapitalistiska borgerskapet. Arbetarna är spontant ekonomister, men de tar inte hänsyn till kapitalismens öde i sin ekonomism, och de ignorerar således de sociala mekanismerna.

Däremot är den tarvliga ekonomism, som existerar under kapitalismens utveckling, en konsekvens av den revisionistiskt dominerande arbetarrörelsens borgerliga praktik. Den nuvarande tarvliga ekonomismen är bara delvis en avspeglning av proletariats politiska återhållsamhet. Det italienska proletariats har i stället en lång självständig och kommunistisk tradition bakom sig. Orsaken är däremot också – om inte framför allt – den bur som arbetarrörelsens byråkrati pressat in proletariats aktioner i. Den tarvliga ekonomism, som proletariats tvingas att hålla sig inom, har revisionstema och fackföreningsbyråkratin nog så flott kallat ”Fackföreningarnas självständighet gentemot arbetsgivarnas regeringar och partier”.

De senaste femton åren har med avseende på de grundläggande tendenserna karakteriserats av en uppblående kamp i Italien. Det innebär, att de avgörande grupperna i det italienska proletariats har fått betydelsefulla kamperfarenheter. Det innebär också att det italienska proletariats under de konkreta kamperna på fabriker, i zoner och sektorer och under avtalskamp och generalstrejker har prövat de mål, som delvis uppstått spontant, och som delvis föreslagits eller förkastats av fackföreningarna. Med andra ord innebär det, att det italienska proletariats har kunnat börja testa sin aktuella fackföreningsledning på basis av konkreta aktioner och resultat.

Under dessa år har Italien byggt ut och moderniserat sin produktionsapparat, och det har blivit allt mer integrerat med de andra imperialistiska länderna. Kostnaderna för denna ekonomiska tillväxt och den teknologiska moderniseringsprocessen samt den kapitalkoncentration och centralisering som blivit följden, har lagts på proletariats skuldror i form av en accelererande utsugning. Å andra sidan har fackföreningsbyråkratin systematiskt arbetat för att kanalisera målen, tidpunkterna och formerna för arbetarnas kamp in i perspektiv, som är underordnade det kapitalistiska systemet och till gagn för det. Fackföreningarnas strategi har varit och är fortfarande den återhållna ekonomismens strategi, som inte förstör, utan stöder den kapitalistiska ackumuleringen och understöder borgerliga, reformistiska tendenser.

Under alla dessa år har det italienska proletariats, när allt kommer omkring, utkämpat en allt mer accelererande klasskamp utan att kunna avgöra konfrontationen till egen fördel. Det upplever en allmän försämring av de egna arbetsförhållandena (ökat arbetstempo och nedklassning) och bara ibland ökas inkomstnivån något.

Till allt detta ska också läggas omkostnaderna för de två senaste årens kriser. Också de har fått betalas dyrt av proletariats med ökad utsugning och arbetslöshet, löneminskningar och angrepp på de fackföreningsinstitutioner, som uppstod genom kampen 1969-70, speciellt på råden.

Just på grund av alla dessa orsaker har den allmänna demokratiska kravpolitiken gentemot fackföreningarna blivit ombildad till en antirrevisionistisk medvetenhet på fosterstadiet i de grupper av proletariats, som har kämpat mest öppet och militant (framför allt kategorier som

järn-och metall och den kemiska industrin, på de stora fabrikerna och i de stora industri-koncentrationerna). Med andra ord har konfrontationen varit mest akut och utbredd, där de mest kampberedda proletära grupperna har kunnat ställa frågan om konfrontationens utgång, och därmed frågan om makten.

I dessa sektorer har den växande klassmedvetenheten nödvändigtvis medfört att en kritisk hållning bredd ut sig mot klassarbetet, som praktiseras av arbetarpartierna och fackföreningsrörelsen. I och med klasskampens uppsving har revisionstemas ekonomism både gjort sina egna snäva ramar tydliga och avslöjat sin borgerliga karaktär. Därför har proletariatets avantgarde – grupper som står i motsättning till fackföreningsbyråkratin – givit nya anvisningar för den ekonomiska kampen. De har sökt nya politiska och organisatoriska vägar, och de har lyckats organisera sig på olika fabriker.

Den antirevisionistiska klassmedvetenheten har därför utkristalliserats på det organisatoriska planet i den proletära avantgardekärnan, arbetarkommittéerna. Därför får man anse dem som ett av de mest kvalificerade resultaten – vid sidan av studentrörelsen – av klasskampens uppsving i Italien.

4. Avanguardia operaias syn på arbetarkommittéerna.

Vår analys är inte en enkel beskrivning av hur proletariatets ekonomiska kamp förlöpt under de senaste åren. Det är nödvändigt att göra helt klart, att arbetarkommittéernas etablering är snävt förbunden med klasskampens förlopp på det ekonomiska planet. I arbetarkommittéerna avspeglades och avspeglas motsättningen mellan den ekonomiska karaktär, som klasskampen antog och antar i Italien. Dessutom avspeglas nödvändigheten av, att kampen blir total, och att den utvecklar sig på den revolutionära politiska kampens område, för att proletariatet slutgiltigt ska kunna nå makten och de ekonomiska mål, som det har en tendens att spontant sätta upp. I den första fasen (1968) måste arbetarkommittéerna oundvikligen sysselsätta sig med en till hälften fabriksorienterad problematik. Det får inte glömmas att utgångspunkten för denna analys är det faktum, att det inte finns en revolutionär politisk arbetarorganisation.

I de italienska vänsterrevolutionära organisationernas barndom sysselsatte de sig främst med problem som berörde deras förbindelse med proletariatet. Detta skedde antingen genom en skrivbordskonstruktion av ”det revolutionära partiet” – då de insisterade på att fackföreningarna helt skulle underordnas partiet – eller genom att sopa bort fältet för de politiska och ideologiska förhållandena mellan klasserna genom en allmänt voluntaristiskt och äventyrlig vänsterekonomism, som förde en överbudspolitik gentemot fackföreningarna med förslag till mål för arbetarnas ekonomiska kamp.

De dogmatiska ”m-l”-grupperna – som gick in för att fackföreningen skulle organisatoriskt underordnas partiet – skapade samma förvirring, som vi sett Lenin anklaga socialrevolutionärerna för, nämligen förvirringen mellan fackföreningarnas självständighet i den ekonomiska kampen och ”neutralitetspolitiken”. Den enda skillnaden var, att socialrevolutionärerna teoretiserade över ”fackföreningarnas neutralitet”, medan de dogmatiska grupperna teoretiserade över det rakt motsatta. Med andra ord: de förnekade fackföreningarnas självständighet i den ekonomiska kampen i överensstämmelse med sitt förakt för den ekonomiska kampen och reduktionen av klasskampen till abstrakt politisk propaganda för mer obestämbara ”principer”.

Avanguardia Operaia stödde däremot i full utsträckning arbetarkommittéerna alltifrån starten och var redo att, om så vore nödvändigt, fungera som organisatorisk, ekonomisk ”servicestruktur”. Men detta totala stöd var inte ”lagbundet”: som vi har sett arbetade AOs egna kadrer för att leda medlemmarna från en allmän antikapitalistisk klassmedvetenhet till en socialistisk medvetenhet

baserad på marxism-leninismen.

Analysen av arbetarkommittéerna och av de situationer, som de var invecklade i på fabrikerna, och av klassförhållandena i allmänhet har lett till att Avanguardia Operaia tar avstånd från idén om arbetarkommittéerna som ett "frö till partiet", eller som "röda fackföreningar" (p.g.a. deras självständighet), för att inte tala om "frön till arbetarråden" (som är institutioner för arbetarmakt under tillblivelse).

Arbetarkommittéerna var inte "frön till partiet". AO hade den uppfattningen, att arbetarkommittéerna inte kunde överleva den bestämda fasen i klasskampen, då de uppstod, om det bara skulle ske genom deras egen dynamik och utan påverkan från revolutionära marxist-leninister, som var välorienterade och integrerade i själva arbetarkommittéerna. AO ansåg också att de inte kunde utgöra basinstanser för ett parti under tillblivelse.

De följande erfarenheterna underbyggde i stort sett denna tes. Arbetarkommittéerna representerade kärnor av militanta arbetare, kärnor som inte garanterade att de överlevde den fas, som medförde deras uppkomst. Det kunde de inte p.g.a. sin subjektiva nivå, p.g.a. sitt arbete som försiggick på en fabriksnivå skild från den sociala verkligheten, och p.g.a. att de nödvändigtvis måste gripa sig an verkligheten på fabriker i fackföreningstermer.

AO utesluter dessutom, att en arbetarkommitté kan vara "frö till en röd fackförening". Trots att arbetarkommittéerna kunde utveckla en diskussion, som framför allt var inriktad på fackföreningarna och nästan uteslutande kunde agitera kring fackliga frågor, var de dock begränsade kärnor av arbetare med en preciserad klasståndpunkt med antikapitalistisk och antirevisionistisk inriktning. Och de var allt annat än sammansatta massorganisationer, på det sätt som fackföreningarna är det i realiteten och per definition. Med andra ord var arbetarkommittéerna en kärna av potentiella militanta politiska revolutionärer med möjligheter att internt utveckla en bestämd aktionsform.

Just för att deras tillvägt gick i denna riktning, avpassades inte deras roller och aktiviteter efter de ekonomiska förhållandenas gränser på ett förödmjukande sätt. Deras interna politiska och ideologiska utveckling måste kunna understödja aktiviteter inom den ekonomiska sfären, då de med konkreta framställningar satte kunskapen om arbetarnas förhållanden och krav i centrum, i ljuset av att den totala klasskampen är nödvändig för att krossa kapitalismen, och i ljuset av att ett därtill lämpat instrument (det marxist-leninistiska partiet) är nödvändigt.

Resultaten av denna aktivitet medverkade till att göra den agitation, som utvecklats av arbetarkommittéerna bland arbetarna, rikare, precisare och intensivare, och detta ledde till att arbetarkommittéernas inflytande breddades. Slutligen var arbetarkommittéerna inte i stånd att utöva fackföreningsaktivitet på alla sätt. Men även om fackföreningarna i västvärlden historiskt har uppstått före arbetarpartierna, är det å andra sidan lite absurt att utifrån den aktuella utvecklingen av klassmotsättningarna uppställa hypoteser om att skapa och utveckla en "röd fackförening", som föregår skapandet av de revolutionära arbetarnas politiska organisation. Återskapandet av det revolutionära partiet och röda fackföreningar kommer däremot att försiggå i kombination.

Avanguardia Operaia anser det dessutom fel att definiera arbetarkommittéerna som "frön till arbetarråd" och tar således avstånd från centristiska hypoteser (en successiv utveckling av "arbetarmakt" i en icke-revolutionär situation), som vanligen går hand i hand med en spontanistisk uppfattning om klasskampens utveckling. En situation med spänningar på den ekonomiska nivån är inte tillräckligt för att ge plats för "kontramaksorganisationer", som är oavhängiga det revolutionära arbetarpartiets ledande roll. En sådan situation är heller inte tillräcklig för att förändra den ekonomiska klasskampen till en total klasskamp.

AOs första uppgift var 'bunden till de funktioner, som arbetarkommittéerna utövade, och dessa var knutna nära samman med de mest omedelbara grunderna för deras skapelse och sammansättning. Arbetarkommittéerna definierades som "organ för arbetardemokrati" (i den betydelsen att centrum för deras agitation var och fortfarande är den demokratiska ledningen av arbetarnas kamp för målen och vägen fram mot en demokratisk stabilisering). Arbetarkommittéerna definierades också som "politiskt avantgarde i en begynnelsefas, i fosterstadiet.

I den allra första fasen fanns en viss osäkerhet i AO beträffande möjligheten att vinna stöd hos arbetarkommittéerna för en vänstervridning av fackföreningarna. Men man kunde snart konstatera att det i denna fas fanns två hållningar, som var svåra att förena: de militanta arbetarnas tendens att skapa självständiga organ i opposition till fackföreningarna kunde inte förenas med syftet att arbeta i fackföreningarna utifrån en löpande taktik, som nödvändigtvis måste sträcka sig över en lång period.

Men efter olika långvariga försök att arbeta inom fackföreningarna och avpassa linjen och taktiken därefter, drog många revolutionära arbetare den slutsatsen, att arbetarkommittéer borde skapas. När arbetarkommittéerna också nu arbetar i särskilda fackföreningsinstanser och i råden, är det en konsekvens av den konkreta kampens mål, nämligen att skapa konkreta infallsvinklar för arbetarkommittéerna och komma i kontakt med olika sektorer av militanta arbetare. Om dessa får tillräckligt stöd, kan de genomgå en utveckling som ställer dem i opposition till fackföreningsledningens linje, så att de därför ställer som mål att stärka de existerande arbetarkommittéerna och skapa nya.

AO erkände också klart arbetarkommittéernas politiska möjligheter. Denna ståndpunkt var korrekt, även om det ibland argumenterades för den i ensidiga formuleringar. Det gällde att förstå att utan en revolutionär, politisk arbetarorganisation finns det ingen utbredd klassyndikalism, och att det i arbetarkommittéerna samlades en minoritet av revolutionära arbetare, som skolades i marxism-leninism som den strategiska och organisatoriska lösningen på de problem, som spontant uppstod för dem.

På detta sätt spelade AO (med den oerhört lilla makt det hade i början) en mycket partiell men dock värdefull roll för den politiska ledningen av arbetarkommittéerna. Denna roll kunde inte spelas ut för fullt, så länge som AOs celler inte var förankrade på fabrikena. Men vägen till denna förankring gick över en fast, korrekt och samtidigt smidig taktik i förhållande till arbetarkommittéerna.

AOs linje och närvaro var oumbärlig för försvaret och utvecklingen av arbetarkommittéerna. Som vi redan har sett, har de arbetarkommittéer, som uppstod 1968 och som AO arbetade i, överlevt och utvecklats, medan de andra är försvunna. 1969 började det uppstå arbetarkommittéer på initiativ av AOs fabriksceller. Arbetarkommittéerna från 1968 har dessutom varit tvungna att slita hårt för att överleva. Ett exempel på det är händelserna kring arbetarkommittén på Pirelli, som kastades in i en kris av anarkosyndikalisterna, då den blomstrade som mest. Kuvandet av anarkosyndikalisterna, vilket var nödvändigt p.g.a. deras sektaristiska utnyttjande av arbetarkommittéernas resultat, innebar krisens mest kritiska punkt. Men den var samtidigt en seger för arbetarkommittén på Pirelli: en demonstration av dess mest betydelsefulla aktuella utveckling.

6. Arbetarkommittéernas roll i skapandeprocessen av det italienska proletariatets revolutionära parti.

1. Arbetarkommittéerna som övergångsstruktur.

Skolastiker och domatiker av alla de slag har hela tiden vägrat att dialektiskt erkänna arbetarkommittéernas roll och motsättningar. Tesen att arbetarkommittéernas uppgifter är skiftande, att de i bestämda faser är strängt knutna till de politiska konjunkturen, och att några av dessa uppgifter därför absolut måste betonas, stämplar de som "empirism" eller spontanistisk opportunist.

De säger: "Är arbetarkommittéerna basorganisationer? I så fall är de övergångsfenomen i en spontan kamp, som understöds i full vetskap om, att de är dömda till upplösning." De fastslår pedantiskt: "Betonas den ekonomiska kampen i bestämda faser? I så fall vill ni skapa en minifabriksfackförening. Och då är ni ekonomister, eftersom ni inte ställer er uppgiften att erövra proletariatets majoritet politiskt utan lägger uppgiften på avantgardet, att göra syndikalismen 'lite rödare'." Och så vidare i allt oändlighet.

Självfallet har våra dogmatiker heller inget begrepp om hur arbetarkommittéerna ska lösa uppgiften att vara en "skola i kommunismen" för kadren och massorna. I verkligheten teoretiserar alla dessa kamrater – som vi sett i några av deras förslag – utifrån en stel och föga leninistisk åtskillnad mellan ekonomisk och politisk kamp. Men framför allt anser de inte att revisionismens makt (ideologiskt, politiskt och organisatoriskt) är baserad på en liknande stel åtskillnad mellan partiets förmåga (med uppgift att leda den politiska kampen parlamentariskt) och fackföreningarnas (med uppgift att leda den ekonomiska kampen). De ser inte att denna åtskillnad bekämpas med vår linje och att det politiska momentet återinförs i klasskampen på den nivå som den idag uttrycker sig på (den ekonomiska kampen).

Att bekämpa denna revisionistiska åtskillnad innebär politiskt att gynna de självständiga nivåer som proletariatet gång på gång har uttryckt sig på. Detta är möjligt, om det på dessa nivåer existerar sammanhängande "övergångsstrukturer", som eftersträvar att just inom stabila organisatoriska ramar avgränsa arbetaravantgarderna från revisionismen. Likväl rör det sig om övergångsstrukturer, men deras rörlighet och deras övergångskaraktär är dialektisk. Å ena sidan är förhållandet negativt i den mån det är ett uttryck för kommittéernas begränsade styrka och de deltagande arbetarnas jungfruliga politiseringsnivå. Å andra sidan är det positivt, eftersom det uttrycker en medvetenhetsnivå som utvecklas mot kommunismen.

Arbetarkommittéernas övergångskaraktär avspeglar således en historisk fas, nämligen nygrundandet av det kommunistiska partiet och klassrörelsen, och i den meningen är arbetarkommittéerna övergångsfenomen. Vi kan lämna sådana funderingar åt sidan, som t.ex. huruvida dessa strukturer kommer att vara nödvändiga också efter bildandet av partiet, för att fortsätta att avgränsa arbetarmajoriteten från reformisterna och för att leda fackföreningarna.

Men arbetarkommittéerna upplever sig som basorganisationer, som inte begränsar sig till att avspegla "mellanivån" i klassmedvetenheten, utan snarare på ett stabilt sätt organisera den självständighet som uttrycks i klasskampen, och främjar en politisk mognad genom hela spektret av sitt arbete.

P.g.a. fabriksrådets ledning, utvecklingen av den politiska situationen och föreningen av arbetarkommittéerna som börjat så smått, kommer några av arbetarkommittéernas aktiviteter att minska, andra att utvidgas. Men återigen rör det sig inte om en linjär process eller en rent organisatorisk fråga. Det räcker inte att samla alla de olika arbetarkommittéerna i en rörelse för

att säkra övergången till en högre fas i de proletära massornas kamp. Denna rörelse är ett resultat av en radikaliserings av massornas politiska medvetenhet och en radikaliserings, inte bara av avantgarderna, utan av själva massorna.

2. Skapandet av nationella leninistiska organisationer som mellanled till skapandet av partiet.

Nygrundandet av det revolutionära partiet är en process, som går genom flera etapper. De marxist-leninister, som arbetar i Italien idag, har till uppgift att precisera de konkreta etapperna för en sådan utveckling av den italienska situationen.

Vi är väl medvetna om att bruket av själva ordet ”process” än en gång kommer att uppröra de olika ideologerna.

Man ska inte förneka, att det nu rör sig om att organisera de militanta revolutionärerna centralt. Det finns ingen oenighet om det bland dem, som stöder nödvändigheten av en politisk och ideologisk centralisering. Den process vi refererar till upplevs som att ett politiskt och ideologiskt herradöme etableras över proletariatets avantgarde. Denna etablering har olika faser – från att omfatta en handfull arbetare kan vi säga att ”den fullbordas med” erövringen av en så stor fraktion av proletariatets avantgarde, att den kan spela en ledande roll i klasskampen. Och den löper över organiseringar på olika medvetenhetsnivåer, från den mest tillbakahållna till den mest framskridna.

Vi har flera gånger stött tesen om nygrundande av partiet, då vi på så sätt har betonat nödvändigheten av att skapa proletariatets politiska avantgarde. Med andra ord: vi anser det omöjligt att åtskilja de uppgifter som är förbundna med denna organisations förankring i massorna – som är själva klasskampens brännpunkt – från dess herradöme över massorna och det ihärdiga nedbrytandet av de ideologiska, politiska, fackliga och organisatoriska banden mellan revisionismen och massorna.

Härav följer vår fientlighet mot ”m-l”-gruppernas, IV Internationalens och bordigisternas idealistiska och sekteristiska hållningar. Men om det inte är möjligt att skilja på dessa uppgifter, är det å andra sidan inte heller rimligt att låta bli att skilja dem från varandra. Om vi t.ex. skulle skjuta upp uppgiften att skapa partiet p.g.a. nödvändigheten av att revisionisternas herravälde först lider ett definitivt nederlag, skulle vi begå ett opportunistiskt fel. Hur skulle man kunna nygrunda rörelsen och krossa den borgerliga ideologins inflytande utan sådana organisatoriska instrument, som individerna i avantgardet kan identifiera sig med på de olika stadierna av dess framväxt? Men om vi å andra sidan föreställde oss, att det räckte med att proklamera partiet och göra lite kommunistisk propaganda för att vinna inflytande över massorna, skulle vi begå ett sekteristiskt fel. När vi talar om en process tar vi därför avstånd från såväl den gradualistiska som den propagandistiska uppfattningen.

För oss är partiet en produkt av klasskampen och dess högsta medvetenhetsstadium, dess ledande och producerande moment. Det gäller då att definiera de bestämda faserna i skapandet av det revolutionära herradömet över massorna i det aktuella sammanhanget av ekonomisk klasskamp, som pågått i tretton år. Det gäller att kombinera ingripanden i den ekonomiska kampen med uppkomsten av det kommunistiska avantgardet.

I den nuvarande fasen måste vi som utgångspunkt ta medvetenheten om att de marxist-leninistiska organisationerna är en ganska liten fraktion inom proletariatet. Vi är inte i stånd att uppträda i rollen som allmänna ledare av proletariatet. Det finns dessutom inte heller något som tyder på, att brytningen mellan revisionisterna och massorna kommer att ske hastigt. Det återstå

ännu en lång period av kamp för att bryta ned det revisionistiska herraväldets inflytande, också när man tänker på möjligheterna av förblödning, krismoment och över huvud taget att den ovan nämnda brytningen blir mer akut.

Att skapa partiet innebär alltså i denna fas att arbeta för delmål som kan övergå i att de marxist-leninistiska krafterna organiseras nationellt (fasen för skapandet av den nationella organisationen). Det innebär ett kvalitativt språng i jämförelse med de nuvarande halvlokala förhållandena, ett språng till en mer utbredd och samtidigt radikalare strukturering. Denna möjliggör att en taktisk linje utarbetas, som samtidigt är mer artikulerad och stakar ut en fastare utgångspunkt för förhållandet mellan klasserna på det nationella planet, och den möjliggör också att en sådan linje snabbare bekräftas. Den nationella organisation som skapas på detta sätt är ännu inte partiet, utan en etapp på vägen till partiet. Tiden är nu mogen för denna etapp.

Det är nödvändigt att ge en korrekt bild av den aktuella uppkomstfasen för den nationella marxist-leninistiska organisationen. 1921 såg man i Italien först hur en stark vänsterström uppkom inom ett reformistiskt parti och sedan, i och med delningen, hur partiet uppkom. Till skillnad från detta är nu förhållandet internt i PCI och mellan PCI och massorna av en sådan karaktär, att man kan utesluta hypotesen om en stark vänsterström i detta parti. Det medför att ett omfattande och vanskligt minoritetsarbete nu är nödvändigt. Det är den enda möjligheten att i den nuvarande fasen återskapa det revolutionära inflytandet bland massorna. Fastheten i detta arbete kan endast mätas genom att självständiga basorganisationer i proletariatet bildas och stabiliseras.

3. Arbetarkommittéernas roll under skapandet av det revolutionära partiet.

Det har ännu inte givits något svar i form av en ny politisk styrka, på att arbetarna successivt tagit avstånd från PCI under dessa års klasskamp, på att nya klassavantgarden uppkommit vilket ofta skett i förbindelse med kritiken av PCI, på studentrörelsens utbrott och på de olika forum som uppstått till vänster om revisionismen. Det är nödvändigt att begrunda detta faktum: en stor del av ledarna (arbetare och studenter) under de senaste årens kamp har ännu inte funnit en fast politisk och organisatorisk ståndpunkt.

Det måste således vara revolutionärernas uppgift under de kommande åren att först och främst försöka omskapa den solidaritet och allmänna sympati, som har stabiliserat sig hos arbetarna och studenterna i förhållande till de revolutionära organisationerna, omskapa den till en faktisk politisk organisering. Man kan dessutom slå fast att det revolutionära partiet kommer att uppstå i Italien endast om revolutionärerna lyckas skapa en bred förgrening av basorganisationer på det nationella planet och en bred förgrening av kamprörelser som påverkas, orienteras och leds av dessa basorganisationer.

För att samla kampavantgarderna är det nödvändigt att fästa vikt vid och förverkliga en bred och artikulerande rörelse av basorganisationer och göra motsättningarna mellan revisionister och massa skarpare. Detta är nödvändigt för att påskynda revisionisternas kris och utveckla och fullborda klasskampen, kort sagt, för att förverkliga partiet. Utifrån denna synpunkt är arbetarkommittéerna en politisk-organisatorisk struktur, som i stor omfattning har visat sig användbar. Man kan ta den som en pålitlig utgångspunkt. Men ändå måste revolutionärerna vara beredda att leta fram nya krav och nya organisatoriska former av klasskampens utveckling. Med andra ord rör det sig inte om att inregistrera ett varumärke, utan att lägga vikt vid att skapa och stärka lämpliga övergångsstrukturer, som är frigjorda från borgerskapet och revisionismen, för att kunna utvidga och fullborda rörelsen.

Utvecklingen har då också redan visat något. Arbetar/student-kollektiv, kvarterscirklar, funktionärsstudiegrupper har alla innehållit något av den riktiga formen. Ty de har uttryckt en

vilja till antikapitalistisk och antirevisionistisk kamp. Och de har alla växt när marxist-leninister har erövrat inflytandet över dem och förenat den politiska och ideologiska uppfattningen samt plattformarna.

Att skapa partiet genom att utveckla basorganisationerna innebär emellertid inte en förväxling av den politiska "helhetsorganisationen" och basorganisationerna. Motsättningen mellan arbetarkommittéernas branschvisa indelning och nödvändigheten av att föra en allmän kamp låses inte genom att lägga partiuppgifterna på arbetarkommittéerna och ännu mindre genom att lägga ihop alla arbetarkommittéerna med bibehållen branschindelning. Det rör sig om en motsättning som bara löses genom förmedlingen till en högre nivå än arbetarkommittéerna, nämligen den nivån, där det utarbetas analyser av de samlade sociala processerna, av förhållandena mellan de olika klasserna och de revolutionära huvuduppgifterna. Den politiska strategin och programmet för den kommunistiska organisationen är inte summan av olika kamper och uppgifter, utan den allmänna förbindelsen mellan en kamp och en annan, mellan en uppgift och en annan.

På vilket sätt är då arbetarkommittéernas roll fundamental för skapandet av partiet? På det sättet att arbetarkommittéerna representerar en politisk medvetenhetsnivå och en organisatorisk nivå, som är avgörande för att man ska kunna grundlägga ett utvidgat förhållande mellan revolutionärerna och massorna och för att vinna arbetaravantgarderna för kommunismen. Dessutom lär sig revolutionärerna teori och praktik i basorganisationerna, de lär sig om sitt förhållande till massorna, till fackföreningarna, revisionisterna o.s.v, och denna kunskap är av fundamental betydelse för att revolutionärerna ska kunna ingripa aktivt och öppet bland massorna. De argumenterar inte för argumentationens skull och rättar omedelbart felet i sina åsikter, därför att de står i ett nära förhållande till massor-kamp. Från basorganisationerna hämtar de dessutom stöd genom rekrytering av de mest medvetna anhängarna av proletär organisering och proletariatets sanna avantgarde.

Det finns alltid många kamrater, som tror att det räcker med att ha en "korrekt linje" för att nästan automatiskt vinna massorna. Detta fel begår inte bara spontanisterna – som bara kritiserar revisionisterna för deras byråkratiska förhållande till massorna, och som tror att det räcker att ha en stormötes-, råds- eller liknande struktur för att undgå fel eller tillbakagång; det förhåller sig tvärtom så att byråkratin inte är orsak till, utan ett utslag av den revisionistiska politiken. Det gör även "m-l"-dogmatikerna, som i revisionismen bara ser ledarnas förräderi. Till grund för en sådan uppfattning ligger en mytisk syn på massorna, som om deras sätt att tänka och handla på inte omedelbart vore påverkat av det borgerliga samhället och speciellt av den revisionistiska linjen. Detta kommer till uttryck i teorin om den sunda basen med det sjuka huvudet. Konsekvensen av sådana antaganden är att massorna ska med mekanisk lätthet kunna stöta ut sina förrädiska ledare: det räcker med att förklara för massorna hurdant sakernas tillstånd är.

Den politiska konsekvensen av sådana antaganden är den taktik dessa kamrater har stakat ut för arbetet bland massorna. I fackföreningen ser de ett instrument som massorna försöker att använda sig av i kampen, och de anser det således tillräckligt att förklara fackföreningen för ett instrument "inom systemet" (spontanister) eller beteckna det som revisionistiskt ("m-l"-grupperna) för att ödelägga den och göra den revolutionära linjen dominerande. Enligt de opportunistiska varianterna av "m-l"-arnas spontanism är det till och med tillräckligt att arbeta på en "klasslinje" i fackföreningen för att själv kunna sätta sig på fackposter i stället för de förrädiska ledarna.

På det sättet glömmer eller undervärderar de allesammans två avgörande element i förhållandet mellan fackförening och massa: det ideologiska och det organisatoriska elementet. De breda massornas anknytning till fackföreningarna är inte baserad på ett "neutralt" faktum, utan ett ideologiskt. Massorna använder sig av fackföreningarna, identifierar sig till en viss grad med dem och

accepterar delvis den linje, som fackföreningarna står för – naturligtvis på ett oklart och mystifierat sätt. Att det avspeglar nödvändigheten av solidarisk aktivitet för att verkligen kunna försvara sig mot arbetsköparvåldet medför att det organisatoriska förhållandet blir fastare. Därför kan förhållandet mellan den reformistiska fackföreningsapparaten och massorna bara ödeläggas om dess ideologiska och politiska innehåll angrips. Det gäller att arbeta systematiskt för en politisk och ideologisk skolning, och detta arbete måste organiseras på ett lämpligt sätt. Att krossa revisionsternas herravälde över massorna är möjligt efter en lång period, om detta arbete från starten har en allmän, politisk och organisatorisk förankring i arbetarrörelsens struktur.

Det bör dessutom stå klart att det inte rör sig om att starta från en nollpunkt. När de strukturer, som historiskt är givna proletarietet, idag uttrycker ett preciserat politiskt och ideologiskt innehåll, som omstörtas genom att självständiga basorganisationen skapas, är dessa alltså nödvändiga instrument för att leda klasskampen i revolutionär riktning. Men det rör sig inte om att ersätta fackföreningarna med arbetarkommittéer. Arbetarkommittéernas uppgift är mer blygsam, men mycket viktig. De markerar början till det politiska och ideologiska nygrundandet av klassrörelsen, som måste ställas i centrum igen i förhållande till partiet och fackföreningarna. Arbetarkommittéerna är instrument för politisk och ideologisk skolning av avantgardet och massorna, och för politisk och facklig klassagitation i detta nygrundnings-perspektiv.

I allmänna termer rör det sig om, att det bara är möjligt att vinna de breda massorna, också de mest återhållna och de som inte är fackligt organiserade, om man från början är medveten om att det är en politisk uppgift. Det är karakteristiskt för ekonomismen, att den tror att massorna gradvis övergår från den ekonomisk-fackliga kampen till den totala klasskampen. I själva verket är det möjligt att utveckla en helhetsprocess i klasskampen endast om man påbörjar den politiska och ideologiska skolningen av massorna och deras avantgarde just på den ekonomiska kampens fält.

4. Arbetarkommittéerna är inte en modell, utan ett instrument för klasskampen.

Marxist-leninister brukar ställa upp konkreta uppgifter baserade på konkreta analyser och förutsägelser. I den nuvarande fasen av klasskampen har vi konkret identifierat en mellanetapp (den nationella organisationen) för hur det revolutionära partiet bildas. På samma sätt har vi identifierat arbetarkommittéerna som övergångsstrukturer för utvecklingen av proletariets klassjälvständighet. Och på grund av detta har vi konstaterat att arbetarkommittéerna är nödvändiga för nygrundandet av partiet. Det är oss dock fjärran att ge abstrakta minutiösa skildringar av epoken när partiet bildas. Om vi t.ex. utopiskt skulle hänvisa till ”förutsäggande modeller”, vilka kriterier skulle vi då idag under de existerande politiska konjunkturerna använda för att förutsäga, om det revolutionära partiet kommer att lägga vikt vid att skapa nya klassfackföreningar eller om det kommer att skaffa sig ledningen över de existerande fackföreningarna?

Arbetarklassens revolutionära parti som den kommunistiska organisationen Avanguardia Operaia arbetar för att skapa – kommer att genomgå omfattande förändringar i samband med proletariets medvetandehöjning och ökade kunskaper, och detta förhindrar just att man i precisa termer kan ”förutsäga” bildandet av den framtida klassfackföreningen. Utifrån vilka kriterier kan vi då förutsäga de konkreta speciella former, som massrörelsen kommer att utveckla sig i, om vi inte ska göra abstrakta härledningarna och skapa en rad utopiska ”förutsägelser”? Marxist-leninismen lär att man ska göra konkreta analyser av de konkreta situationerna, men den tillåter inte vidlyftiga framtidsfantasier. Att veta om det kommer att uppstå sovjeter eller inte i Italien, om de existerar ”som kärnor” idag till och med i de nuvarande fabriksråden o.s.v. -detta förväxlar några

kamrater med strategi. Sådana problemställningar är totalt värdelösa. Det är t.ex. ett problem av strategisk karaktär att identifiera de grupper som kan sluta sig till proletariet och förverkliga proletariets stränga herravälde • över de andra klasserna.

Men att spekulera över formerna, sovjeter, råd eller annat angående den framtida makten, att spekulera över hur en ännu inte existerande röd ström kommer att dirigera fackföreningarna o.s.v., är rena fantasiutflykterna. Av den internationella arbetarrörelsens historia lär vi oss inte modeller, utan vi lär oss istället att under bestämda faser och bestämda betingelser organiserar sig proletariet i en fackförening och ett politiskt parti, som utvecklar massrörelser. Dessa har det organisatoriska kännetecken, som de får av den konkreta situation som har utvecklat dessa betingelser. Fackföreningen och partiet utvecklar olika mellanstrukturer mellan de olika grundläggande organisatoriska formerna, och i den revolutionära fasen uppstår maktorgan med direkt demokratisk struktur.

Det finns emellertid inget som idag tillåter att man slår fast att arbetarkommittéerna uttrycker ett föregripande av förverkligandet av den ena eller den andra formen på plantstadiet, och att de kommer att utveckla sig helt enligt en på förhand uppgjord mall. Och det finns faktiskt heller inte någon som har intresse av sådana påståenden. Arbetarkommittéerna är absolut nödvändiga idag. Arbetarrörelsens historia lär oss att liknande strukturer är nödvändiga under den period då kampen står mellan revolutionärerna och reformisterna om inflytandet över proletariets majoritet, ända fram till revolutionärernas seger. Det är det, det gäller. Arbetarkommittéerna är på en och samma gång en produkt av klassens spontanitet och det organiserade avantgardets medvetna ingripanden. Den politiska organisationen vänder sig till dem för att blåsa liv i en process som leder mot nygrundandet av arbetarrörelsens strukturer, vilka idag helt domineras av revisionismen. Dessa organs övergångskaraktär omöjliggör abstrakta härledning om deras linjära utveckling. Men de medger ändå en teoretisk och praktisk bekräftelse på, att nödvändigheten av nygrundandet av det revolutionära partiet är förbunden med en tillväxt av proletariets klassmedvetenhet och kamp.

Ordförklaringar

Anarkosyndikalism. Riktning inom syndikalismen med anarkistiska åsikter. Anarkismen bekämpar varje form av auktoritet: staten, kapitalet och det kulturella förtrycket.

Bolsjeviker. Ursprungligen den revolutionära flygeln i den ryska socialdemokratiska rörelsen i exil. På partiets andra kongress i London 1903 röstades om sammansättningen av redaktion för partiets exilorgan Iskra. Omröstningen gav majoritet åt Lenins grupp (härav kommer namnet "bolsjevik" som betyder "medlem av majoriteten"). I många andra frågor blev gruppen nedröstad på samma kongress. Bolsjevikererna förblev en revolutionär grupp inom det socialdemokratiska partiet till 1912 då de etablerade en separat centralkommitté på en kongress i Prag. De kom till makten i Ryssland genom oktoberrevolutionen 1917.

Bordigism, efter Amadeo Bordiga, som på 20-talet ledde en vänstersektaristisk utbrytning ur Komintern.

Capannagruppen. Studentgrupp uppkallad efter studentledaren Mario Capanna. C.d.F. (Consiglio di Fabbrica). Fabriksråd uppstod, som det påtalas i texten, p.g.a. trycket från basen, men är en fackföreningsstruktur. De delegerade (förtroendemän) väljs på "vita listor", d.v.s. alla kan ställa upp oavsett om de tillhör någon fackförening. I valproceduren till fabriksråden har säkrats avdelningspresentation. De delegerade har inga förpliktelser gentemot arbetsköparna (jmf tystnadsplikten som svenska fackföreningsrepresentanter har gentemot företaget) och kan

kallas tillbaka av arbetarna när som helst. Fabriksrådets möjligheter att uppträda som kamporgan för arbetarna är beroende på radikaliseringsnivån på de enskilda fabrikena. Inom de mest framskridna branscherna (fr.a. järn och metall, textil, kemi) har de spelat en avgörande roll i de senaste årens kamper och haft ett visst inflytande på det övre skiktet i fackhierarkin. FLM erkänner fabriksråden som sin basstruktur. Inom mer tillbakahållna branscher är råden i högre grad fackföreningsdirigerade strukturer, och på flera ställen är 1/3 av delegaterna valda på fackföreningslistor med lika fördelning mellan CGIL, UIL och CISL.

Centrum-vänsterregering. En koalition mellan DC (kristdemokraterna) och socialisterna 1963. Den bröt upp den tidigare blockbildningen – å ena sidan ett rent högerblock, å andra sidan socialister och kommunister.

CGIL (Confederazione generale italiana del lavoro). Den av PCI dominerade landsorganisationen. I Italien existerar tre stora LO:n: förutom CGIL, UIL som domineras av PSI och det katolskt dominerande CISL. Sammanslagnings-försök har förekommit, men ännu inte lett till någon formell sammanslagning.

C.I. (Comissione interna). Interna kommissioner, som är fackföreningarnas basstrukturer för fabriksråden på företagen. C.I. valdes på fabriksbasis (alltså utan garanti för representation från de enskilda avdelningarna och således utan hänsyn till produktionsstrukturen), de enskilda fackföreningarna satte ihop listorna.

CISL. Se CGIL.

Confindustria. Den italienska arbetsgivarföreningen.

”Cordon sanitaire”. Uttrycket betyder egentligen att ett område avspärras av hygieniska orsaker för att hindra att en smittsam sjukdom sprider sig. Här syftas på försöken att förhindra att Bioccca-arbetarnas kampberedskap spred sig till andra företag och branscher.

CUB (Comitato unitario di base). Basen-hetskommitté. Vet du inte vad det är, läs den här skriften!

DC (Demokrazia Christiana). Det är kristligt demokratiska partiet.

Dekret (Pirelli). En rad förslag, som representerade det upplysta borgerskapets (dvs industriherrarna i norr) medvetenhet om, att en rad sociala problem, som hade inverkan på fabrikskampen (kommunikationer, boendeförhållanden, hälsoförhållanden) måste lösas för att produktiviteten skulle kunna höjas.

Ekonomism. Uppfattningen att de ekonomiska faktorerna ensam bestämmer historiens gång, och att arbetarklassens viktigaste uppgift är att kämpa för ekonomiska förbättringar.

Fabriksråd. Se C.d.F.

FIAT. Har sina huvudfabriker i Torino och är (efter VW) Europas näst största bilfabrik. Sysselsätter sammanlagt 150.000 arbetare och tjänstemän. Huvudfabrikerna drar årligen 15.000 emigrantarbetare från Syditalien till Torino. FIAT har en del underavdelningar: stålverk, gjuterier, stansavdelningar etc, till själva monteringen, då fabriken till skillnad från de flesta andra bilfabriker själv framställer sina halvfabrikat. Italiens största och mest moderniserade och genomrationaliserade fabriker.

FIM. Se FLM.

FIOM. Se FLM.

FLM (Federazione lavoratori metalmeccanici). Järn- och metallarbetarnas fackförbund. Inom järn- och metall har den faktiska sammanslagningen skett mellan de tre landsorganisationerna (se under CGIL) under FLM, men eftersom sammanslagningen inte skett inom de övriga branscherna upprätthålls formellt de enskilda fackförbunden. FIOM är järn- och metallarbetarförbundet under CISL. FIM är järn- och metallarbetarförbundet under CGIL.

G.O.S. (Gruppe Operaia-Studenti). Arbetar-studentgrupper. Namn på olika former av arbetar-studentgrupper som uppstod 1968-69. Sedan dess är de upplösta som speciella organisationsformer. Det samarbete som uppstod under dessa år har förts vidare i fastare politiska organisationer som Avanguardia Operaia, Potere operaio, Lotta Continua etc.

Gramsci, Antonio (1891-1937). Tillsammans med Togliatti grundlade Gramsci det italienska kommunistpartiet (PCI) 1920 sedan socialistpartiets bristande förmåga att organisera arbetarna hade lett till en rad nederlag efter fabriksockupationer och strejker. Gramsci fängslades 1926 av Mussolini och satt i fängelse till sin död 1937. I Gramscis teori om den sociala revolutionen är fabriksråden det bärande elementet. Men efter de misslyckade fabriksockupationerna lade han mer vikt vid partiets funktion som centrum för den politiska organiseringen. Hans verk är grundläggande för den revolutionära traditionen i Italien. Översatt verk: *En kollektiv intellektuell* (utgivet i Boc-serien 1967).

Gradualistisk. Egentligen: gradvis, stegvis. I den politiska terminologin innebär ”gradualism” uppfattningen att ett medvetandegörande kan ske genom gradvis påverkan.

Il Messaggero. Formellt oberoende daglig tidning som utkommer i Rom. Under den här omtalade perioden och fram till 1970 fungerade tidningen som regeringsorgan, men sedan dess har den ändrat karaktär, och intagit progressiva ståndpunkter t.ex. inför de senaste årens husockupationer, arbetarnas egen reducering av elektricitets- och transportkostnader och inför folkomröstningen om skilsmässans upphävande. Roms mest sålda dagstidning.

Kommunistiska internationalen. Första Internationalen grundlades i London 1864 (med Karl Marx som drivande kraft). Sedan den hade kapsejsat på grund av motsättningar mellan kommunister och anarkister bildades den Andra Internationalen 1889. Tredje Internationalen (Komintern) grundlades i Moskva i mars 1919, efter att reformisterna i andra internationalen ställt upp bakom sina borgerliga regeringar mot varandra i första världskriget. Tredje Internationalen upplöstes på sovjetiskt initiativ i maj 1943.

Kvarterscirklar. Basorganisationer som ägnar sig åt politisk propaganda och agitation som leder aktioner i bostadskvarteren.

Mensjeviker. Den moderata flygeln i det ryska socialdemokratiska partiet (”mensjevik” betyder ”medlem av minoriteten”, se ”bolsjeviker”). Den ledande mensjeviken var Julius Cedarbaum, känd under namnet Martov. Mensjevikerna splittrades senare, då några föredrog att delta i Duman (det ryska parlamentet som etablerades av Nicholas II som svar på kraven i 1905 års revolution).

Metallurgi. Utvinning av metaller. Metallurgisk fabrik – fabrik som bearbetar metaller.

”M-L”. Marxist-leninistiskt. När det i texten nämns ”dogmatiska m-l-element” syftas det på maoistiska grupperingar med stalinistisk grundsyn. (Jmfr KFMLr, SKP (f.d. KFML) och MLK i Sverige.)

MSI (Movimento Sociale Italiano). Italiens sociala rörelse – det nyfascistiska partiet.

Nenni, Pietro, f. 1891. Fängslades tillsammans med B. Mussolini 1911 för deltagande i

socialistiska oroligheter mot det italiensk-turkiska kriget. Redaktör för de italienska socialisternas officiella organ Avanti, tills det förbjöds av Mussolini. Flydde till Frankrike. Arresterades där 1942 och deporterades till Italien, där han satt fängslad till 1943. Innehade olika viceministerposter från 1945, utrikesminister 1946-47. Då PSI gick in i Aldo Moros koalitionsregering 1963 blev N. vicepremiärminister. Valdes till ledare för det förenade socialistiska partiet då PSI i oktober 1966 smälte samman med PSDI.

PCI (Partito ocmunista italiano). Italiens kommunistiska parti.

Piazza Fontana. Den 12 december 1969 kastade en grupp nyfascistiska terrorister in en bomb i Milanobanken på Piazza Fontana i Milano. Tolv personer dödades och åtskilliga sårades. Trots brist på minsta antydan till bevis försökte de italienska myndigheterna kasta skulden på vänstern. Valpreda fängslades, men måste släppas 1973 efter flera år i fängelse.

Plechanov. Han var med bland dem som 1883 startade den ryska marxistiska gruppen ”Arbetet befrielse”, som menade att en revolution i Ryssland bara kunde genomföras genom att kapitalismen utvecklades, så att ett industriproletariat skapades. Lenin vidareutvecklade Plechanovs syn på proletariatet som den ledande kraften i en revolutionär omvälvning. De argumenterade bägge mot ekonomisterna och för att arbetarna skulle uppmuntras att ställa både politiska och ekonomiska krav, att de skulle göra revolutionära avsikter medvetna och föra en medveten revolutionär propaganda. ”Medveten” i motsättning till ekonomisternas ”spontanitet”, då ekonomisterna menade att utvecklingen av ekonomiska aktioner bland massorna (facklig kamp, strejker etc) ”spontant” skulle få revolutionen att mogna. Fr.o.m. grundläggandet av Iskra (Gnistan), som utkom varje vecka i Stuttgart från år 1900, blev Lenin

i allt högre grad företrädare för framskridna idéer inom partiet. Den i texten behandlade motsättningen utvecklades mellan Plechanov och Lenin.

PSDI (Partito socialista democratico italiano). Italiens socialdemokratiska parti. **PSI** (Partito socialista italiano). Italiens socialistiska parti.

PSIUP (Partito socialista italiano di unita proletaria). Italiens socialistiska proletära enhetsparti.

Reformism. Uppfattningen att man via det borgerliga parlamentet kan reformera sig till ett socialistiskt samhälle.

Revisionism. 1899 påbörjade Eduard Bernstein (1850-1932) en omfattande revidering av en rad av marxismens grundläggande teser. Hans huvudteser – som bland annat gick ut på att en våldsam revolution skulle skada socialismens sak och att en fredlig successiv övergång till socialismen är möjlig – har skapat teoretisk grogrund för de europeiska socialdemokratiska partierna. De kommunistiska partier, som är knutna till den sovjetmarxistiska traditionen, har också utvecklat sig i revisionistisk riktning. Politiskt och teoretiskt har de övergivit kampen för en total omvälvning av samhället, kampen för att bryta ner den borgerliga statsapparaten och alla det kapitalistiska samhällets ekonomiska kategorier (lönarbete, varor, pengar, marknad) under proletariatets diktatur som övergångsfas mot ett klasslöst kommunistiskt samhälle.

Röda fackföreningar. Fackföreningar som arbetar på en revolutionär grund, alltså för en socialistisk samhällsomvälvning.

Saragat, Guisepe f. 1898. Anslöt sig till Socialistpartiet 1922. Levde i exil till 1943. Minister i Bononiregeringen från 1944. Ordförande i parlamentet 1946. P.g.a. den nära förbindelsen mellan Socialistpartiet under Nennis ledning och Kommunistpartiet under Togliatti bröt han sig ur och bildade PSDI, som han ledde till återföreningen med PSI (se ovan). Utrikesminister under Moro 1963. Som förste socialdemokrat valdes han till president 1964 (de två tidigare presidenterna var

kristdemokrater).

SAS (Sezione Aziendali Sindicali). Fackföreningarnas företagssektioner, som är den officiella förhandlingspartnern för de enskilda fackföreningarna på företagen. Efterhand som fler och fler fackföreningar erkänner råden som sina basstrukturer på företagen förlorar SASarna betydelse. De är valda på slutna fackföreningslistor i motsats till råden, som är valda på s.k. ”vita listor” (se C.d.F.).

SIDA (Sindacato dell'automobile). Fackförening för bilarbetare. Uppstod 1957 som en splittring från CISL. Stod under hård kontroll av företagsledningen på FIAT.

Syndikalism. Ser den fackliga rörelsen som arbetarklassens avgörande vapen såväl i den ekonomiska kampen som i den politiska. De ser således den direkta aktiviteten på det fackliga planet som det bästa vapnet i kampen för en samhällsutveckling.

Togliatti, Palmiro (1893-1964) grundade det italienska partiet tillsammans med Gramsci. 1926 flydde han till Frankrike och tillbringade 18 år i landsflykt, mest i Moskva där han var knuten till Kominterns ledning. Återvände till Italien 1944 som ledare av PCI och deltog med sin moderata kurs i regeringen till 1947. Formulerade teorin om ”den italienska vägen till kommunismen”, – maktövertagande genom att gradvis åstadkomma parlamentarisk majoritet.

Trentin, ledare av FIOM.

UIL. Se CGIL.

Voluntarism: Överbetoning av det viljemässiga momentet i kampen. Leder till uppfattningen att ”vi kan, bara vi vill”.